

Montaurà

Nº 25 Hivern 1993 – 94

REVISTA DE MANCOR DE LA VALL

Sumari

- Portada: TURIXANT, dibuix de l'artista local Maria Mateu Grau.
 Pàg. 3 Tirant amb fona: LLENGUA, CONSCIÈNCIA DE PAÍS.
 Miquel Julià Prohens.
 Pàg. 4 CRÒNICA. Gabriel Fiol Mateu.
 Pàg. 8 AJUNTAMENT DE MANCOR: Plenaris.
 Pàg. 9 LA III MARATÓ FOTOGRÀFICA DE MANCOR.
 Pàg. 10 DE CA NOSTRA..., Jaume Gual Mora.
 Pàg. 12 ARA HA FET VINT ANYS...
 Pàg. 13 CANÇONER POPULAR DE SANT ANTONI.
 Pàg. 15 TOPONÍMIA DOCUMENTADA (25). Gabriel Fiol Mateu.
 Pàg. 16 Entrevista: ARNAU MIR SAMPOL, "Regidor". Jaume Gual Mora.
 Pàg. 19 RECONeixEMENT PÚBLIC AL HISTORIADOR MN. BERNADÍ MATEU. Gabriel Fiol Mateu.
 Pàg. 21 ELS LLINATGES DELS MANCORINS (24). Gabriel Fiol Mateu.
 Pàg. 22 Església Local: ANY NOU, ESPERANÇA NOVA. Bartomeu Fons.
 Pàg. 23 BIBLIOTECA MUNICIPAL. M^a del Carme Valdivielso.
 Pàg. 24 L'Escola: POEMES DE NADAL.
 Pàg. 25 SES GLOSES: D'en Tomeu Sinever, comentant el llibre "Mancor de la Vall: Imatges del passat".
 Pàg. 26 GRUP D'ESPLAI S'ESTEL.
 Pàg. 27 TRUC. VII Gran Torneig de les Balears.
 GLOSES EN MEMÒRIA DE MARIA CAÑELLAS, DE CA SA BUNYOLINA. Antònia Serrano.
 Pàg. 28 EL FUTBOL. Miquel Vallori Mateu.
 Pàg. 30 TEMPERATURES I PLUGES A MANCOR. Miquel Saurina Vallori.
 Pàg. 31 MENÚ PER UN DIA DE FESTA GROSSA. Arnau Mir Sampol, "Regidor".
- Contraportada: Imatges d'Ahir: CARNAVAL ILLEGAL (Anys 40).
 Comentari d'En Biel de Son Nadal.

montaurà

Revista de Mancor de la Vall

Redacció: Grup de Mancorins

Maquetació: En Joan & Co.

Col.laboradors: Tots els qui vulguin

EDICIÓ: COLLECTIU MONTAURA
 Plaça Ajuntament, 1
 07312 MANCOR DE LA VALL
 Te.: 501776 FAX: 881194

Dipòsit Legal: PM 3-1988

Imprimeix: ETIRRENA, S.A. TEL: 55 52 12

Les responsabilitats dels articles recauran només damunt de llurs autors.

BAJO EL VOLCAN

Lengua

Mientras cada cual arrima a su ascua la inútil sardina de la polémica entre castellano y catalán, una encuesta asegura que son las matemáticas, y no una u otra lengua, las que se llevan la palma a la hora de los suspensos. Si se dejase a los catalanes utilizar su lengua como quieran, que para eso es suya, y se destinasen los esfuerzos a mejorar las matemáticas, todo el mundo saldría ganando, incluso los polemistas, que igual se aprendían la tabla del nueve.

Sinever

FINS AL 31 DE GENER DE 1994

NO LA LLANCIS

Una col.laboració vital

FUNDACIÓ DEIXALLES
 FES-TE DONANT D'ORGANS
 BALEAR TRANSPLANT

40 45 79

**PAGARÀ A LES PERSONES NECESSITADES ACOLLIDES AL "REFUGI"
 10 PESSETES PER CADA LLAUNA BUIDA QUE TU ENS PORTIS**

Esguany, DEIXALLES et dona l'oportunitat d'ajudar les persones més necessitades acollides al "REFUGI", pagant-los 10 pessetes per cada llauna que tu ens portis. Acompanyem, així, que aquestes persones tinguin un "aguinaldo" de REIS. A més, col.laborarà en una tasca de reciclatge i neteja de la seva ciutat.

**¡ COL.LABORA-HI !
 porta'ns les teves llaunes buides**

* "DEIXALLES", Camí de Salaró, 63 - Palma, de dilluns a divendres, de 9h. a 13h. y de 16h. a 19h.

Treballem per la justícia.

CÀRITAS

Col.labora

**LES ILLES BALEARS TENEN LLENGUA PRÒPIA.
 EMPRAU-LA SEMPRE!**

Tirant amb fona

Miquel Julià Prohens

Filòsof i escriptor

Llengua, consciència de país

Dins la nostra identitat nacional, que arranca l'any 1229 amb la conquesta de Mallorca pel rei En Jaume, excel·leix des de el primer moment fins a l'actualitat, la realitat del llenguatge dels mallorquins els quals, amb la resta dels ciutadans dels Països Catalans, modelaren la llengua catalana.

Nostra llengua nasqué i cresqué lliurement, d'acord amb la situació d'autogovern de que gaudíem, formant part de la Corona d'Aragó primer i de la Castellano-Aragonesa després. Emperò Felip V, amb el Decret de Nova Planta de 28-11-1715, inicià la nostra castellanització, fenomen que s'intensificà en el segle XIX i culminà durant la llarga Dictadura franquista; i avui, tot i que ha xorat i aconseguit inmillorables nivells literaris i un Estatut favorable, topa amb greus entrebanys per al seu ús normal, resultat del secular tracte opressiu i de la imposició del castellà, a causa de la pressió de la immigració espanyola, que molt difícilment s'integra, i a conseqüència de l'actual allau de mitjans de comunicació en foraster.

Cal reconèixer que darrerament s'ha produït un canvi. La Constitució espanyola ha reconegut l'oficialitat de la nostra llengua, juntament amb la castellana, i gaudim desde 1986 d'una Llei de Normalització Lingüística reeixida; emperò a la pràctica no és eficaç. Es com allò del refrà: «Gran església i pocs perdons». Sí, gran llei i poques obligacions.

La Constitució ens imposa a tots «el deure de conèixer la llengua castellana i el dret d'usar-la»; per contra autoritza la nostra llengua, sense imposar-ne cap deure. Tampoc el nostre Estatut, que ens reconeix el dret, no estableix cap deure de conèixer ni d'usar la llengua catalana. Aquesta per tant està en greu desavantatge, per llei, amb la castellana.

Es evident que hem sofert una extorsió lingüística irreparable; és obvi

que, per prendre decisions sociolingüístiques encertades cal tenir ben en compte la conjuntura social; i també és clar que no pot presumir d'una legitimitat definitiva una situació legal que consuma tot el procés d'involució de la nostra llengua.

Tenint en compte tots aquests extrems, el que caldria seria capgirar el marc legal, de tal forma que el català esdevingués legalment un dret i una obligació nacional i el castellà fos només un dret personal concedit per la nostra nació. Això hauria d'esser així, perquè, en estricte dret natural, cap nació ni cap estat plurinacional pot imposar l'idioma d'una nacionalitat a les altres. Aquest tort és el que s'ha comès a l'Estat espanyol i sense cap reciprocitat de drets i obligacions entre nacionalitats.

Així doncs es veu palesament que l'Estat empra un doble tracte amb els espanyols, segons que siguin castellano-parlants o no ho siguin. A aquests els imposa el castellà i, per això mateix, el bilingüisme; als altres, als castellano-parlants, només la seva pròpia llengua, passant-los per alt les altres llengües i cultures espanyoles, fomentant així la mentalitat d'espanyolitat exclusiva del castellà.

De més a més, l'Estat recolza, amb els doblers de tots, grans i costoses empreses de difusió mundial del castellà, marginant d'aquest projecte les altres llengües de l'Estat, com si només fos espanyola la llengua castellana.

A aquesta mentalitat, principal causa de la discriminació, la tenim dins ca-nostre, en el mateix Govern autonòmic. Basti recordar que «La Llei de Funció Pública», gestada i aprovada pel nostre Parlament, estableix l'obligatorietat del castellà per accedir a una funció pública a les Balears; i, per contra, el coneixement de la nostra pròpia llengua només hi és considerat com un mèrit. Aquesta és la gran mancança. Així resulta que, per llei i de fet, ningú té l'obligació ni la necessitat de conèixer nostra llengua ni molt menys d'usar-la. Ni els propis funcionaris de la nostra Administració. Ni alguns

parlamentaris i consellers.

Totes aquestes conseqüències venen de la mateixa arrel. És que el factor més nociu no ha estat la prohibició oficial del català, sinó l'obligació formal del castellà. Per mor d'aquesta obligació la llengua castellana segueix essent necessària per llei i per la pressió permanent del fet espanyol. Mentre la llengua castellana sigui la llengua necessària i la nostra no ho sigui, mentre un nadiu necessiti el castellà i un immigrant pugui passar molt bé sense conèixer ni brot de mallorquí, tots els esforços de normalització lingüística seran inútils i estèrils, per molt i bé que el mallorquí s'ensenyi a les escoles, com s'ensenyava l'anglès i tampoc es parla normalment al carrer.

Aquest és un dels estels que han de centellejar al cel de tot polític nacionalista. La llengua és una necessitat vital de supervivència i esplendor nacional. Si perdem l'idioma, deixam d'esser qui som. Per tenir consciència dels nostres valors essencials, cal tenir-la de la nostra llengua, vehicle de tots els nostres sentiments.

Endemés, aquesta consciència reclama fermes actuacions de l'home polític, per tal de fer-la útil i necessària per treballar i viure aquí. La fortalesa de la nostra nació es conjuga i s'ha de conjugar amb la seva vitalitat cultural i científica. Sense aquesta només som un apèndix, una sucursal, on es treballa molt i es paga més.

Si ets ver mallorquí i més si treballas de polític nacionalista, forçat és que tenguis consciència de que la imposició d'una llengua forana fer els nuclis més íntims de les persones i de les nacions i de que no es pot estar apàtic ni tolerar que es perllongui aquest trauma. Forçat és fer pujar i mantenir a flor de pell l'orgull d'esser mallorquí i de parlar-hi. Parlar-hi sempre. Per dos motius: per ser un mateix i per ensenyar els qui no en saben i ungir-los amb l'aroma, com diu el poeta, de les nostres paraules.

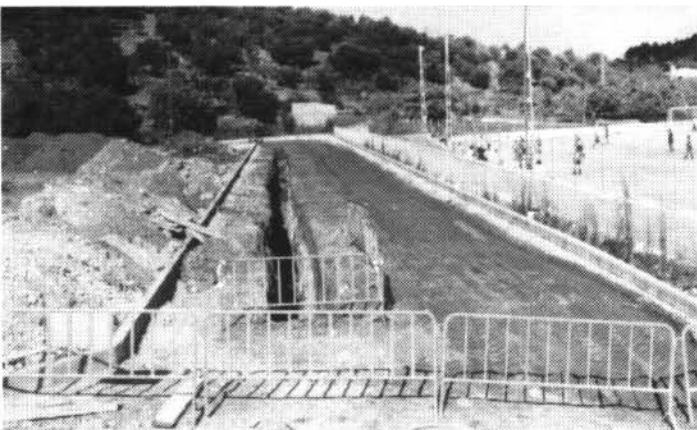
CRÒNICA

OCTUBRE.-

A principis de mes començaren les obres de construcció de la depuradora de les aigües residuals a la finca dita Can Morat. Són finançades per l'Institut Balear de Sanejament (IBASAN).

També durant aquest mes començaren els treballs d'urbanització de la finca Cas Birro, al nord del camp de futbol, situada a la Zona B Classificada com "Extensiva Baixa" segons les Normes Subsidiàries vigents. S'ha obert un vial que comunica els trasts amb el carrer Margalida Sintes.

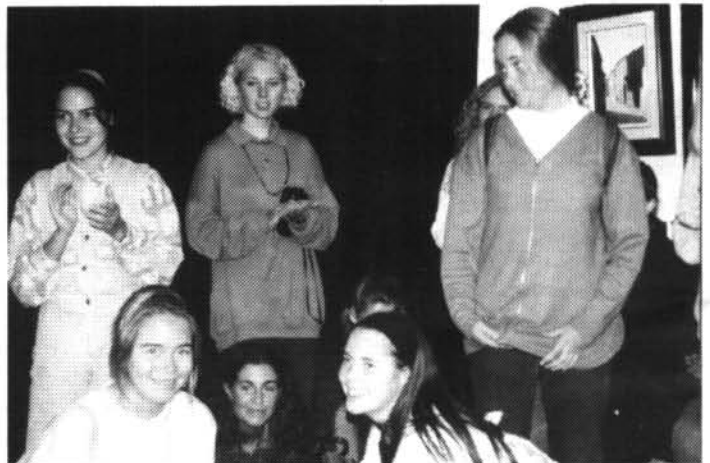

El dia 3 tingué lloc la III Pujada a Lluc a Peu. La pluja feu que fossin molt pocs els que realment pujaren a peu. A més la coincidència amb una peregrinació de Marratxí ocasionà que la basílica de Lluc no pogués acollir tots els participants. Les condicions metereològiques adverses i la supressió del dinar comuni-

tari donaren com a resultat una pujada molt deslluïda.

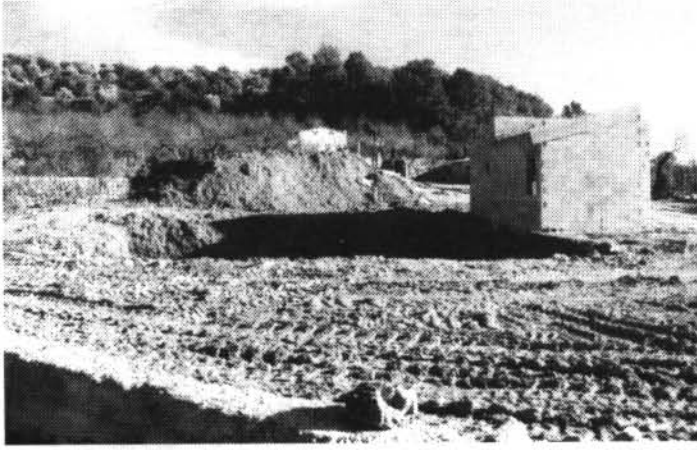
El dia 17 nasqué Joana Maria, filla de Francisca Verger i de Nofre Alba Mateu. Enhorabona.

El dia 21 visitaren Mancor setze alumnes del Col·legi Pildammsskolan de la ciutat sueca de Malmö. Estaven a Mallorca amb un intercanvi amb alumnes del IB Berenguer d'Anoia d'Inca. Després de visitar Massanella i l'Església parroquial foren rebudes a l'Ajuntament per la regidora Maria del Carme Valdivielso que les obsequià amb un refresc i un petit record del poble.

El dia 23 l'Associació d'Amics de la Tercera Edat anaren d'excursió, visitant el santuari de Montision de Porreres i Porto Cristo, on dinaren. Foren 81 els inscrits que a pesar d'un petit accident sofert per una excursionista, s'ho passaren de lo millor.

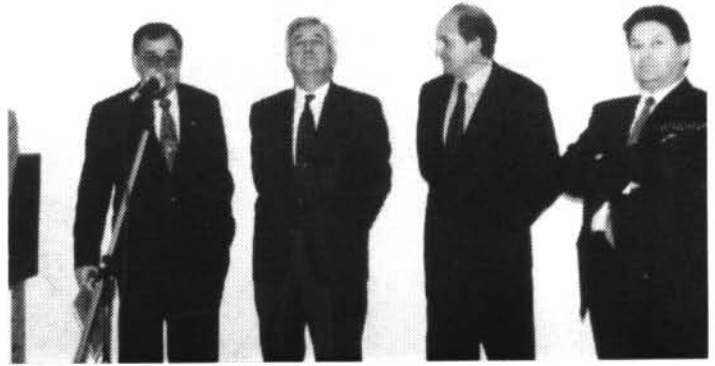
El dia 24 s'inauguraren les instal·lacions de bombeig d'aigua del pou del Clot de Massanella que permet reforçar el subministrament a Selva i a Mancor. Hi assistiren el President del Govern Balear, el Conseller d'Obres Públiques i Ordenació del Territori, D. Bartomeu Reus, de descendència mancorina, i els batles i regidors de Mancor i Selva. Benefi el pou i instal·lacions annexes el rector de Mancor Mn. Bartomeu Fons.

Durant el mes començaren les activitats dels diferents cursets que organitza l'Ajuntament. El de tennis té 16 inscrits, el de punt de calça 6, el de balls mallorquins 68, el de ioga 10, el de ceràmica 15 i el d'art floral 20.

NOVEMBRE.-

El dia 6 es clausuraren els actes commemoratius del II Centenari del naixement de Joan Josep Amengual i Reus amb la presentació del llibre "MISCEL·LÀNIA HOMENATGE AL DOCTOR JOAN JOSEP AMENGUAL I REUS" el qual conté treballs de Pere Fullana Puigserver, Jaume Corbera Pou, Antoni-Lluc Ferrer, Jaume Capó Villalonga i Gabriel Fiol Mateu, tots glosant la vida i obra de l'homenatjat. L'acte acabà amb un selecte concert coral de la Capella Mallorquina, baix la direcció de Mn. Bernat Julià, destacant l'actuació de la solista Mercè Riera, filla del mancorí Felip Riera dit del Forn.

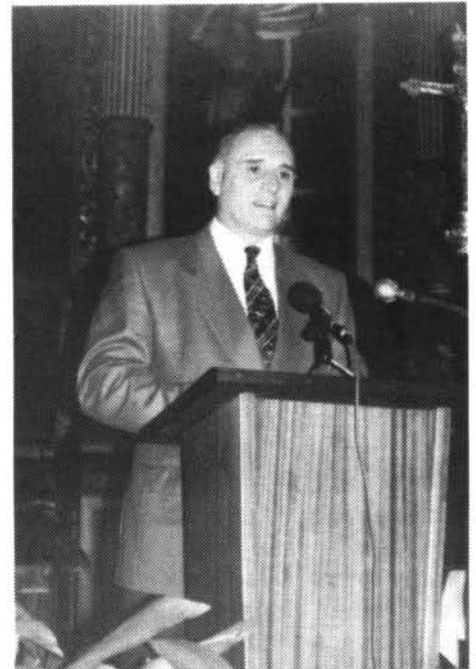
Hi assistiren les autoritats locals, de Selva i Binissalem com també l'Honorable Conseller de Cultura, Educació i Esports Sr. Bartomeu Rotger.

El dia 7 morí madò Margalida Pou Riera de 83 anys d'edat. Acompanyam en el sentiment els seus fills Antònia, Apol·lònia, Felip i Gabriel, aquest darrer, Batle de Mancor. Descansi en Pau.

El dia 13 a Santa Llúcia es reuniren els batles de la Comunitat des Raiguer. Discutiren assumptes relacionats amb el funcionament de l'entitat deixant damunt la taula el pressupost pel proper any.

El dia 13 actuà en el Casal de Cultura el "CIRCO MÀGIC" que feu les delícies dels més petits.

El dia 18 començaren les obres de reparació del pis del camí dit antigament de Ciutat a Massanella. Es donà una capa asfàltica al tram entre Massanella i el

torrent de la Coma Rotger i es taparen els clots fins el pou comú.

El dia 20 es celebrà la X DIADA ESPORTIVA, en un ambient gèlid i decadent amb poca participació i amb absència de premis. A pesar que per la torrada havia que aportar una quantitat simbòlica, a diferència dels altres anys que era gratuïta, resultà animada i concorreguda.

DESEMBRE.-

El dia 4 l'Associació d'Amics de la Tercera Edat anaren d'excursió, berenant a Sant Joan i dinant a Vilafranca. No va haver-hi molts inscrits, però els que hi anaren estaven d'acord en què fou una de les més lluïdes de les moltes que s'han fet.

El dia 8 batiaren Joana Maria, filla de Francisca Verger i Nofre Alba. En foren padrins Joan Alba i Catalina Verger. Felicitats.

El dia 13 es celebrà la festa de Santa Llúcia en la forma habitual: torrada a la vigília i missa a la diada.

El dia 18 es casaren a la parròquia Antoni Alba Martorell i Carolina Martí Mateu. Moltes felicitats.

El dia 22 a primeres hores de la nit, un grup d'anglesos residents a Mancor, junt amb nins mancorins que portaven llanternes, recorregueren el poble cantant cançons nadalenques tan angleses com en català, acompanyats al violí per George Giri. La festa l'organitza des de fa cinc anys Dianne Minshall que hi aporta a més dues someres seves. Es una manera simpàtica de felicitar les festes als mancorins per part de la colònia anglesa.

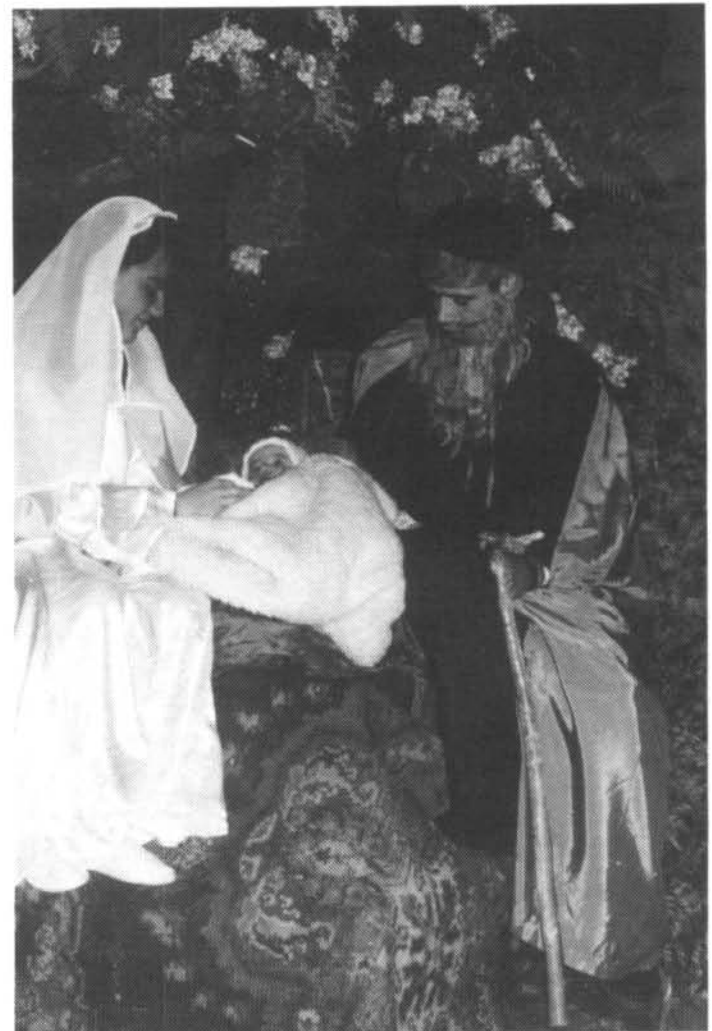

El dia 24 els membres del jurat que havia de donar els premis del XI Concurs Infantil de Betlems, que organitza l'Ajuntament, recorregué les cases dels 26 inscrits. Després de llarga deliberació, ja que n'hi havia molts amb mèrits per ser premiats, els repartí així:

Primer premi: Antònia i Felip Martorell Martorell

Segon premi: Pere Abrines Amengual

Tercer premi: Maria Antònia Coll Mateu

També es concediren premis especials al club d'esplai S'Estel i al Col·legi Públic Montaura

Les matines de Nadal resultaren molt solemnes gràcies especialment a l'actuació del Cor Parroquial dirigit per Jaume Gual i acompanyat a l'orgue per Bartomeu Ripoll, i a les aportacions dels membres més petits del club d'esplai ben seleccionats per els monitors. Però els veritables protagonistes foren en Pere Perelló que pronuncià el sermó de la Kalenda, na Catina Martorell Ripoll que cantà el cant de l'Àngel i na Catalina Gual Reynés que cantà el secular cant de la Sibila.

L'Associació d'Amics de la Tercera Edat despediren l'any vell i reberen el nou amb una festa itinerant: soparen en el seu local del Casal de Cultura, anaren a ballar a Can Bernat, menjaren els dotze grans de raïm a la plaça de l'Ajuntament i tornaren a ballar fins que el cos aguantà a Can Bernat. Això sí que és marxa. Hi ha que ressaltar que quan el re-

l·lotge de l'església tocava les dotze campanades màgiques, la plaça de l'Ajuntament estava plena de gom a gom, amb molts de mancorins i també amb molta gent que un no sabia d'on havia sortit. Però tots, veïns i externs, foren obsequiats, amb el raïm que duu sort i amb cava, pel nostre generós Ajuntament. I que sia per molts d'anys. Felicitat any 1994.

Gabriel Fiol Mateu.

Boicot total al pla d'incineració dels residus: no llencis ni un gram de paper o cartró als fems

Ja ho hem dit: incineració i reciclatge són incompatibles, i això s'explica fàcilment, perquè si als fems els llevam la fracció que més interessa en el reciclatge (en particular, tot el paper i cartró), el residu que queda té un poder calorífic molt baix, insuficient per a fer rendible la incineració. Per això és hipòcrita l'actitud del president del Consell de Mallorca quan impulsa la incineració i a la vegada afirma que no s'oposa als esforços de reciclatge. I per això nosaltres, des d'aquí, imploram un boicot total al pla d'incineració (si arriba a tirar endavant), consistent en col·laborar, cadascú des de ca seva, a la classificació dels fems com a mínim en tres fraccions (paper i cartró, vidre, i resta). Acumular tot el paper que passa per les teves mans (des dels sobres de propaganda per correu o els diaris fins al cilindre central del paper higiènic), i dur periòdicament el material acumulat a **Deixalles** (camí Salard, s/n, Palma -devora el Seminari Nou-, tel. 27 22 11) és un hàbit fàcil d'adquirir, i enormement beneficiós per tal de salvar milers d'hectàrees de selva.

Ajuntament de Mancor

PLENARIS

SESSIÓ ORDINÀRIA DEL DIA 29 D'OCTUBRE

Després de la lectura de la correspondència i de les disposicions oficials, es tractaren els següents punts de l'ordre del dia:

Després d'àmplia deliberació sobre els criteris a seguir amb l'atorgament de llicències de connexió a la xarxa d'aigües potables, s'acordà retirar el punt de l'ordre del dia.

Es concediren, a continuació, set llicències d'obres a particulars.

Seguidament s'aprovà el plec de condicions per a la concessió del bar del Casal de Cultura.

En el torn de prec i preguntes intervingueren el Batle en funcions, Jaume Gual, sobre la concessió d'ajuda al Grup d'Esplai per editar una revista commemorativa dels seus deu anys d'existència, així com l'acte que es prepara per a la presentació del llibre "Miscel·lània Homenatge al Dr. Joan Josep Amengual Reus", Llorenç Abrines sobre el protocol observat durant la visita del President de la Comunitat Autònoma el passat dia 24 d'octubre i sobre la circulació en la zona de Turixant i Es Colomer. Finalment el regidor Joan Martorell s'interessà per un estudi de circulació en general a tota la població.

SESSIÓ ORDINÀRIA DEL DIA 26 DE NOVEMBRE.-

Després de la lectura de les disposicions oficials i de la correspondència, s'aprovà l'expedient de suplement de crèdit 8/93 del Pressupost General del corrent any per un import de 2.620.000 ptes.

Seguidament es concediren una llicència de connexió d'aigua potable i altres tres d'obres particulars.

S'acordà que les festes locals per al proper any 1994 fossin el dia 4 d'abril, diada de la Romeria de Santa Llúcia, i el 24 de juny, festa del patró de la vila.

El dia primer de desembre es reintegrà a la batlia el Batle D. Gabriel Pocoví Pou per haver acabat la delegació de funcions, signada per ell el dia 18 d'agost passat a favor de D. Jaume Gual Mora.

SESSIONS ORDINÀRIA I EXTRAORDINÀRIA DEL DIA 30 DE DESEMBRE.-

A la sessió ordinària s'aprovà l'adjudicació del bar de la Casa de Cultura a Dª Catalina Suau Alvarez i a D. Melcion Massip Rexach per un període de dos anys.

També s'aprovà adherir-se al pla de millorament de façanes del proper any 1994.

Hi hagué un intercanvi d'opinions sobre les properes festes de Sant Antoni, darrers dies de Carnaval i la II Trobada de Mancorins.

A la sessió extraordinària s'aprovà inicialment el Pressupost General pel proper any 1994, segons el següent resum:

INGRESSOS:

Imposts directes	10.744.000 ptes
Imposts indirectes	1.140.000 ptes
Taxes i altres ingressos	6.227.000 ptes
Transferències corrents .	11.102.000 ptes
Ingressos patrimonials	655.000 ptes
Transferències de capital ..	1.000 ptes

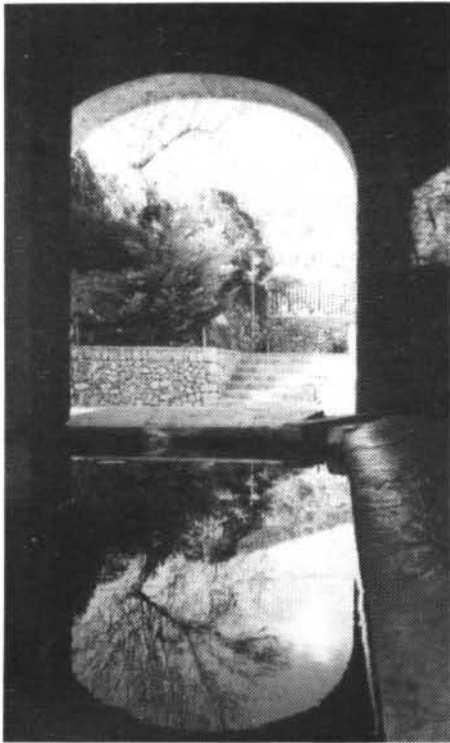
Total ingressos..... 29.869.000 ptes

DESPESES:

Despeses de personal ...	11.123.425 ptes
Béns corrents i serveis .	12.261.021 ptes
Despeses financeres	79.693 ptes
Transferències corrents	4.518.441 ptes
Inversions reals	1.600.000 ptes
Passius financers	286.420 ptes

Total despeses 29.869.000 ptes

LA III MARATÓ FOTOGRAFICA DE MANCOR

Reproduïm a aquestes pàgines les fotografies corresponents als primers premis.

El dia 18 de desembre tingué lloc la celebració de la III MARATÓ FOTOGRAFICA DE MANCOR organitzada per l'Ajuntament. Els inscrits foren vint-i-quatre que tingueren des de les 10'30 del matí fins a les 18'30 de l'horabaixa per cercar les millors instantànies dels tres temes que eren proposats a les bases de la convocatòria.

El jurat encarregat de premiar les millors obres repartí els premis en la forma següent:

TEMA RACÓ O PANORÀMICA DEL POBLE:

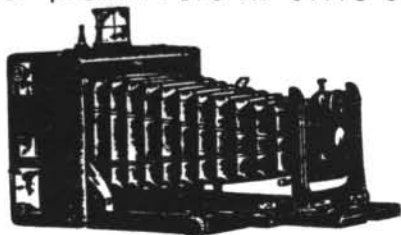
Primer premi: Toni Coll Servera
 Segon premi: Joana Mª Alba Mateu
 Tercer premi: Robert Jaras

TEMA UNA OLIVERA O CAMP D'OLIVERES:

Primer premi: Antoni Femenia Cifre
 Segon premi: Llorenç Abrines Reynés
 Tercer premi: Gabriel Horrach Capó

TEMA DE LLIURE ELECCIÓ:

Primer premi: Antònia Gual Horrach
 Segon premi: Miquel Vallori Martí
 Tercer premi: Pere A. Cifre Jaume

Encara que a les bases s'indiqués que sols hi poden participar els majors de dotze anys, vista la qualitat dels treballs presentats pels menors d'aquesta edat, el jurat, d'acord amb l'Ajuntament, concedí aquests premis als menors de dita edat:

Primer premi: Macià Sastre Reynés
 Segon premi: Maria Janer Martorell
 Tercer premi: Maite Bover Martorell
 Quart premi: Pere Perelló Vallori

Les fotografies seleccionades pels concursants per optar als premis restaren exposades a la Sala d'Exposicions Municipal durant les passades festes nadalenques.

DE CA NOSTRA...

LLENGUA.

Accent diacrític.

Els mots monosíl.labs, per norma general, no s'accentuen gràficament. Però quan dues paraules s'escriuen igual, per evitar confusions fonètiques i de significat, una d'elles s'accentua gràficament.

També en duen, per la mateixa raó, alguns polisíl.labs que no n'haurien de dur segons les regles de l'accentuació.

Fixau-vos-hi:

Bé/béns = *Bien* **Be/bens** = *Cordero*
Ex. Ell duia bé els bens.

Bóta/es = *Calçat* **Bota/es** = *Recipient, verb*
Ex. Li ha caigut la bóta dins la bota.

Cós = *Carrera, coso* **Cos** = *Cuerpo*
Ex. Guanyà en el cós per un cos.

Déu/déus = *Dios* **Deu/deus** = *Diez, debe*
Ex. El déu Júpiter llançà deu llamps

Dóna/dónes = *Da, das* **Dona/es** = *Mujer/es*
Ex. La dona li dona pa

És = *Es* **Es** = *Se*
Ex. El qui es porta bé és bo.

Fé = *Haz* **Fe** = *Fe*
Ex. Fé això i tingués fe, tot anirà bé.

Féu = *Hizo* **Feu** = *Hagáis, hacéis, feudo*
Ex. No feu (faceu) ara allò que ell féu abans en el feu (feudo).

Fóra = *Sería* **Fora** = *Fuera*
Ex. Fora de casa no fóra tan valent.

Mà = *Mano* **Ma** = *Mi* (possessiu femení)
Ex. Ma mare té la mà embenada

Més = *Más* **Mes** = *Mes, mas* (conjunció)
Ex. Falta més d'un mes

Mòlt, mòlts = *Molido/s* **Molt/s** = *Mucho/s*
Ex. Ha mòlt molt de blat.

Món = *Mundo* **Mon** = *Mi* (possessiu masculí)
Ex. Mon pare ha corregut món.

Móra/es = *Mora* (fruita) **Mora/es** = *Mora* (fem. de moro).
Ex. La mora es menja una móra.

Nét, néta, néts, nétes = *Nieto, a, os, as.*
Net, neta, nets, netes = *Limpio, a, os, as.*
Ex. La néta va ben neta.

Ós/óssos = *Oso, osos* **Os, ossos** = *Hueso, os*
Ex. L'ós es menja un os

Pèl/pèls = *Pelo* **Pel/pels** = *Por el, por los*
Ex. Li surt un pèl pel costa.

PARLEM COM CAL.

El mot **casa** ha sofert una contracció convertint-se en **ca**. Així *ca-meva, ca-teva, ca-nostra*. O bé unit a l'article: *Ca'l, ca la; ca's, ca sa*. Ex. Ca l'abat, Ca ses monges, etc.

També és molt freqüent usar-lo amb l'article personal (*En, Na*). *Ca'n* o *Can* (contracció de Ca En) i *Ca na*. Ex. Ca'n o Can Tomeu, Ca n'Andreu, Ca na Miquela.

Vermei, vermeia, vui, fia, coní, i moltes altres paraules s'han d'escriure d'acord amb el llenguatge literari *vermell, vermella, vull, filla, conill*, etc. A la pronunciació popular la **i semiconsonant** o **semivocal** substitueix algunes vegades la **ll**.

VOCABULARI.

Missioner = Misionero
Alferes = Alférez
Centinel.la = Centinela
Ranxer = Ranxero
Virell = Pertiguero
Bassiot = Charco
Puig = Colina, monte
Pujol = Cerro
Pujolet = Ribazo
Serral = Otero
Serra = Cordillera

FESTES, FIRES I REFRANYS.

Hem estrenat un any nou, 1994. No tot-hom coincideix amb el que ens depararà aquest any nou. Si hi haurà reactivació econòmica, si sortirem de la crisi, etc. Sembla que políticament serà un any molt mogudet ja que a l'any 1995 tendran lloc les eleccions municipals i autonòmiques a les nostres Illes.

En el nostre estimat poble tenim una fita important per a les festes de Sant Joan. Pensam celebrar la II TROBADA DE MANCORINS. Recordau que la primera la celebrarem l'any 1989 i ens proposarem celebrar-la cada cinc anys. En trobareu informació en altres indrets d'aquestes pàgines de MONTAURA.

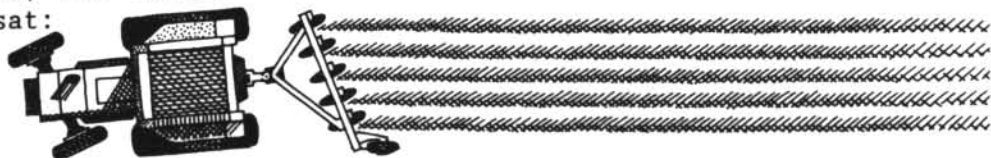
Aviat entrarem a les festes de carnes-toltes i a la Quaresma. Pasqua cau prest, concretament el dia 3 d'abril.

La llengua
feina
de tots

Vós present a la reflexió, amb motiu del nou any aquest petit glosat:

*Quan arriba un any novell
és rebut amb l'esperança
de què portarà gaubança
i serà millor que el vell.*

*Però cal no refiar-se
confiant-ho tot a l'atzar:
no obtindrem pas bona pesca
si no breguem dins la mar
ni un jorn podrem fer la sega
si el camp abans no hem sembrat.*

G e n e r

Dia 1, festa de Santa Maria, Mare de Déu. Festa de Cap d'Any.

Dia 5, comença el Quart Minvant. El temps serà variable, pot haver-hi temporal. Els Reis arribaran carregats de joguines.

Dia 6, Festa dels Reis, a Mancor es repeteix la celebració del dia de Matines amb el Cants de la Sibil·la i l'Àngel.

Dia 9, festa de Sant Julià a Campos. A la revetla del sant s'encenen foguerons i es fan torrades.

Dia 11, entra la Lluna Nova. El cel estarà encapotat, pot haver-hi pluges i neu.

Dia 17, festa de Sant Antoni. Es celebra a molts d'indrets. Amb més resplendor a Sa Pobla la vesprada del sant. A Mancor tornarà baixar en Rasputín per alimentar Sant Antoni.

Dia 19, comença el Quart Creixent. Continuarà el temps variable amb fred i gelades.

Dia 20, sant Sebastià, patró de la ciutat de Palma. També celebren festa a Costix, Pollença i Sa Pobla.

Dia 21, Santa Agnès.

Dia 25, la conversió de Sant Pau.

Dia 27, arriba la Lluna Plena. Temps de moltes borrasques, nuvolós.

Refransys:

"Aigua de gener, omple ses botes i es graner", "Gener amarat, mig any assegurat", "La lluna de gener, la més clara de l'any i mirar-la no fa dany", "Pel gener tanca la porta i encén el braser". "Si pel gener trona, no esperis anyada bona", "Lluna de gener molta pluja duu al darrer", "Per la lluna de gener talla la fusta el bon fuster".

F e b r e r

Dia 2, Festa de la Candelera.

Dia 3, festa de Sant Blai, advocat contra el mal de coll, ronqueres, inflamacions. Encara ara es beneeixen confits, caramels i llepolies.

Aquest mateix dia comença el Quart Minvant. Hi haurà vents, fred i temps sec.

Dia 5, santa Àgueda, patrona de la vila de Sencelles.

Dia 9, santa Apolònia, advocada contra el mal de caixal.

Dia 10, DIJOURS LLARDER. Comença la Lluna Nova. Temps d'hivern molt variable.

Dia 13, diumenge. A Mancor celebren Sa RUETA.

Dia 14, dilluns dels darrers dies, ball de casats a Mancor. Festa de Sant Valentí, patró dels enamorats.

Dia 15, dimarts comença el Quart Creixent. Hi haurà temps ventós amb núvols i clarianes.

Vejam algunes gloses de carnestoltes i quaresma:

*Pes darrers dies fan bulla
jo no m'havia temut
Madona, jo som vengut
per sa tallada de xulla.*

*Adéu Dimecres de cendra,
que el dimoni se t'endugui!
Per quatre dies de gras
set setmanes de dejuni!*

Dia 16, dimecres de cendra, comença la Quaresma.

Dia 26, comença la Lluna Plena. Hi haurà temps sec i tranquil.

Dia 27, festa de la Beata Sor Francina Cirer a Sencelles. És l'aniversari de la seva mort.

Refranyer:

"Febrer el curt, si entra dolent, pitjor en surt", "Febrer curt, pitjor que turc", "La casa ben governada pel febrer fa escabetxada", "Trons de febrer, dolents per la vinya i bons pel sementer", "Pel febrer un dia a n'es sol i s'altre a n'es braser", "Sol de febrer mai dura un dia sencer".

M a r ç

Dia 4, comença el Quart Minvant. Hi haurà temps clar, sec i tranquil.

Dia 8, festa de sant Joan de Déu, fundador de l'ordre dels Germans Hospitalaris.

Dia 12, comença la Lluna Nova. Hi haurà vents forts.

Dia 19, sant Josep.

Dia 20, comença el Quart Creixent. Tornarà haver-hi vents forts del NE.

Dia 25, festa de l'Anunciació de Maria.

Dia 27, diumenge de Rams. Comença la Lluna Plena. Hi haurà vents suaus, humitat i bon temps. Avui entram a la Setmana Santa.

*Ja som a Setmana Santa
que són d'aprop es confits!
Desgraciada berganta
que el divendres no n'has vists.*

Dia 31, Dijous Sant.

Dia 1 d'abril, Divendres Sant.

Dia 3 d'abril, Diumenge de Pasqua.

*Alegrem's tots amb l'Església
i amb sa mare del Senyor
que hem arribat a sa Festa
de la Resurrecció.*

Refranyer:

"Març ventós, abril plujós i maig humit, fan el pagès ric", "El març marceja", "Març ventós i juny calent, bon vi i bon forment", "Març marçador, que de nit fa fred i de dia calor", "El març té trenta-un dies i tres-centes fesomies", "Setmana Santa marçal, molta pluja i temporal".

Jaume Gual Mora

ARA HA FET VINT ANYS

En el darrer trimestre de l'any 1973 es comentava pel poble:

Que el dia primer d'octubre morí a Inca sobtadament l'aparellador municipal Sr. Jaume Roig. La plaça vacant l'ocupà el també aparellador Sr. Antoni Arcas.

Que el dia 22 d'octubre les Missioneres dels Sagrats Cors passaren a regentar el Santuari de Santa Llúcia amb l'arribada de Sor Presentació Vidal i Sor Maria C. Polanco.

Que l'ajuntament féu celebrar un funeral per l'ànima del President del Govern, Almirall Luis Carrero Blanco, mort en atemptat terrorista el dia 20 de desembre del mateix any.

Que no es casà ni morí ningú a Mancor, en canvi naixeren Bernadí Mateu Martorell el dia 21 d'octubre, Maria Àngela Vallori Pol el dia 29 d'octubre i Magdalena Martorell Ripoll el 15 de desembre.

Com sia que no tenim cap imatge d'actes públics celebrats en dit darrer trimestre de 1973, us oferim aquesta vista de dues jovenetes, Elionor Amengual i Maria Moranta, disposant-se a presenciar un partit de futbol de l'equip juvenil Montaura des de la penya del camp de futbol. I quan diem "penya" no volem dir cap agrupació esportiva, sinó penya amb el sentit geològic. Aquesta penya era molt característica del nostre camp d'esports fins que quedà tapada per les grades construïdes a l'any 1989. La fotografia reproduïda fou presa pel desembre de 1973, es a dir, ara a fet vint anys...

(de diverses fonts)

Cançoner popular de Sant Antoni

«Sant Antoni es un senyor
- que està dins una capella -
guarda sa seva porcella -
pero ses dels altres no».

«Sant Antoni va per mar -
sonant una campaneta - i en
la seva esglesieta - tots els
angels fa cantar».

«Sant Antoni és un bon
sant - i qui té un dobbé l'hi
dona - perquè mos guard
s'animal - tant si és de pel
com de ploma».

«Sant Antoni és un sant
vell - és més vell que hi ha a
s'ermita - ell mos dona pasta
frita - i coques como un gar-
bell».

«Sant Antoni i el dimoni -
jugaven a trenta u - el dimo-
ni va fer trenta - i Sant Anto-
ni trenta u».

«Digau Visca Sant Antoni
- amb so mocador a n'es coll
- amb so só des picarol -
ferem fugir el dimoni».

«Sant Antoni para lloves -
per dins mates i clapers -
per guanyar quatre doblers -
i ferse unes barques
noves».

«Sant Antoni de Viana - si
em donau un jove hermós -
vos valg prometre d'Agost -
una auvela i un xot tos - i
qualque vellet de llana».

«Sant Antoni ses sabates -
les m'haurieu de deixar -
perque anit tenc d'escorxar -
un gat qui no agafa rates».

«Sant Antoni predicava -
predicava a poc a poc - men-
tres s'encenia es foc - sa so-
brassada torrava».

«Sant Antoni gloriós -
guardaunos aquesta bota -
que de vi no en beureu gota
- ja el beurem noltros per
vos».

«Sant Antoni es un sant
vel - du sabates de gamussa
- no se pot mantenir ell - i vol
mantenir sa cussa».

«Sant Antoni des Fangar -
no estigueu arraconat - sor-
tiu enmig des rotlat - que es
molts anys vos volem
donar».

«Sant Antoni gloriós -
guardau-mos sa porcelleta -
i tendrem una pesseta - per
una missa dir-vos».

«Sant Antoni és es patrò -
de Maó i Ciutadella - i
pegam en sa botella - per-
que no tenim tassó».

«Sant Antoni de Viana - és
el desset de gener - ventu-
rós homo qui té - sa dona
que no l'engana».

«Sant Antoni anava curt -
abrigat amb un llençol - i
mos ha duit unes sabates -
per anar a jugar a futbol».

«Sant Antoni és un vaixell
- dels més grossos de la mar
- que ell no pot refrescar -
refresquem noltros per ell».

«Dia desset d'aquest mes
- invocarem Sant Antoni -
perque diuen que el dimoni -
tot ho vol dur de través».

«Si vols cançons de picat
- comana-ho a Sant Antoni -
mal te toc un llamp forcat -
forrat de pell de dimoni».

«El desset es Sant Antoni
- i el vint Sant Sebastià - qui
bones obres farà - no tindrà
por del dimoni».

«Valg sentir cantar un
puput - per darrera d'una
mata - i va ésser una beata -
que forçava un geperut».

«¡Sant Antoni!: ¡Una
missa! - ¡Sant Antoni!:
¡Dues, tres! - Quant tengué
s'ase defora: - ¡Sant Antoni,
no he dit res!»

«Sant Antoni va per mar -
tocant una campaneta, - de-
dins la seva barqueta - tots
los peixos, fa ballar».

«Aquí es nada una ponce-
lla - que es padrí n'està ala-
bat. - Dona tanta claredat
com Sant Antoni Abad - a
dins la seva capella».

«Vostra cara és un mirall -
de la senyora Jusepa - corr
de la Caca a la Meca - i no se
cazarà mai».

«Sant Antoni ja s'acosta -
ja comensam a cornar -
adins sa vila d'Artà - saben
fer pans sense crosta».

«Sant Antoni gloriós -
anomenat de Viana - a Sa
Pobla fels favors, - protector
de tanta fama».

«Margalida heu de fer via -
i prest vos heu de casar -
que En Tomeu em va contar
- que, si no et por alcançar -
un dia se'n anirà - a l'ermita
que habità - Sant Antoni
quan vivia».

«Sant Antoni de Viana - és
a desset de gener - qui beu
primer o darrer - sempre beu
de bona gana».

«Sant Antoni gloriós - pes
poble de Son Servera - hi ha
molta gent que espera - la
benedicció de vos».

«Noltros som una pandilla
- que venim a refrescar - tant
si es Toni com Tonina - sa
botella m'heu de dar».

"Festes de Sant Antoni"

OBRES DE REFORMA AL SANTUARI DE SANTA LLÚCIA

Fa més de dos mesos que començaren a l'ermita de santa Llúcia obres de remodelació i embelliment dels annexes a la capella i a tot l'entorn de l'edifici.

Temps enrera, entre els anys 60 i 70, les edificacions annexes a l'antic oratori varen créixer de formes desmesurades de tal manera que destruïren tot l'entorn. La poca sensibilitat urbanística féu que el nostre Santuari rebés, en to despectiu, el nom de caixó, muntanyola que sembla que s'ha d'enfonsar pel gran pes del ciment que li va caure al damunt.

Les obres que es fan consisteixen en enderrocar el buc de formigó que hi ha darrera la capella i que no s'acabaria mai. Per altra part s'embellirà la façana principal de l'edifici. També es refà la coberta. Tot això sens dubte donarà un nou aire a la construcció que quedarà integrada un poc més dintre del seu entorn.

Hem volgut aclarir, perquè sembla que hi ha hagut mals entesos, qui fa les obres i sobretot qui les paga. Per això ens hem posat en contacte amb l'Ajuntament i hem tret la següent informació:

El Projecte LEADER que, entre d'altres, té com a objectiu la regeneració de la nostra Serra de Tramuntana, dona unes ajudes, que provenen de la Comunitat Econòmica Europea, per a tal fi.

Per això l'Ajuntament, previ acord amb el Bisbat, va presentar un projecte de remodelació del santuari, per un cost total de 32 milions de pessetes, dels quals se'n concediren 19. És a dir: 19 milions els aporta el projecte LEADER i els restants 13 milions el Bisbat.

El motiu de què fes la sol·licitud l'Ajuntament i no el Bisbat directament, fou perquè el percentatge a aportar per l'entitat sol·licitant hauria estat més gros d'haver-ho fet el Bisbat.

Per tant idò, l'Ajuntament només ha fet d'intermediari. Les obres han estat contractades pel Bisbat i l'arquitecte que dirigeix les obres, el Sr. Gamundí, també està contractat pel Bisbat.

La iniciativa és del tot lloable. Des d'aquestes pàgines de MONTAURA volem agrair al projecte LEADER i als seus gestors, les ajudes rebudes que beneficien el nostre poble i el nostre entorn.

El puig del santuari, bé al peu de la Serra de Tramuntana, visible des de molts indrets de la nostra comarca, produïa un impacte urbanístic molt considerable. La reforma era del tot necessari, encara que només se li haurà rentat un poc la cara.

TOPONÍMIA DOCUMENTADA (25)

RAFALS Es (Mss). Sobre el mot rafal, tan abundant a la toponímia mallorquina, hi ha divergents opinions sobre el seu significat. Des de considerar-lo com assentament agrícola de propietat individual enfront de l'alqueria que seria un assentament d'un grup clànic o tribal, tancat per a bestiar, zona muntanyosa propera a territori de regadiu de no gaire extensió casa aïllada al camp o com a pobres cabanes de pastor. (Sobre aquesta qüestió es pot consultar l'article "Eren ramaders els rafals de Mayurqa?" de Miquel Barceló, Joan Pinyol i Àngel Poveda a "LES ILLES ORIENTALS D'AL-ANDALÚS" Palma 1987) Pel que respecta als Rafals de Massanella es tracta d'una zona muntanyosa, de característiques peculiars, diferenciada de les terres planes considerades com alqueries i que ben bé podien tenir un significat ramader. No hi ha notícies d'habitaclles fins ben entrat el segle XIX. Les notícies històriques que he trobat són del 26 d'octubre de 1359 en què es cita un Rafal de Massanella dividit en dues parts, una de P. Castlar i l'altra del seu fill Joan que viu a Inca i que la vengué a Guillem Castlar, habitant de Massanella. Confrontava amb el camí d'Inca a Aumallutx i el de Massanella a Biniarroi (ARM T-10). L'altra nota històrica, del 20 d'abril de 1390, es posa a subhasta per deutes de censals el Rafal d'en Francesc Coch que confrontava en dues parts amb l'alqueria de P. Castlar, amb el camí a Aumallutx i amb l'honor de B. Canyella (ARM C-3106). Totes aquestes parts i el topònim anterior, Rafal de Bellaguarda, acabaren en poder de la potent família Abrí-Dezcallar, i això explica que des d'antic es conegué en la forma plural. A l'any 1893 passaren a propietat del Sr. Joaquim Coll i Castanyer de Can Barra d'Or, juntament amb tota la possessió de Massanella. Una filla d'aquest senyor que la rebé per herència la vengué al financer Joan March i els descendents d'aquest a l'actual propietari D. Jordi Moranta.

REGANES Ses (Mn). Part de les Fontanelles que a l'any 1768 era de Joan Vicens, àlies Perrí, d'una quarterada d'olivar i garriga i que confrontava amb les finques d'Escorques (ARM P-237).

ROCA DELS COLOMS (Mss). Apareix citada com a confrontant de la peça de terra que a l'any 1306 Raimon Coch vengué a Pere Mateu, tots de Massanella (ARM T-1).

ROCA DELS FALCONS (Mss). Es citada el 30 de juny de 1374 com a confrontant de la possessió dels Campassos de Massanella (ARM T-16).

ROCA PLANA Sa (Mn). Era una part de les Fontanelles que a l'any 1768 era dels germans Pere i Joan Pou, àlies Cor, i a l'any 1819 era de Catalina Pou (ARM P-259 i P-265).

ROTA Sa (Mss). El 2 d'octubre de 1490 Bernat Rotger la vengué a Esteve Coch. Confrontava amb camí de Massanella a Mancor, Olivar de Guillem Abrí-Dezcallar i amb el Pujol del comprador (ARM T-31)

ROTA D'EN BATLE (Brr). Escrit també Rota d'en Balla, el nom li prové del qui fou el seu propietari, Bartomeu Batle, natural de Lloseta, que vengué una part a la família Alorda de Can Cilis de Biniarroi amb anterioritat a l'any 1533. En dit any, Bernadí Alorda vengué una part a Blai Reus que confrontava amb Sa Font Garrover, amb un torrent i amb terra de Pere Alorda, dits Los Cairats (ARM T-33). El 10 de gener de 1563 Cecília Alorda de Biniarroi capbrevà una part davant la Cúria de Paborde de Tarragona (ARM T-53). El 29 de desembre de 1619 Joan Alorda vengué una part a Gabriel Coll de Sa Font Garrover, a la qual uní, i que a més confrontava amb S'Estorell i amb Can Massip (ARM T-38). A l'any 1709 encara hi havia una part propietat de Pere Batle de Lloseta, descendent del primitiu propietari que confrontava amb Almadrà, S'Estorell i Ses Cases Noves (ARM T-55).

ROTA DE S'ERMITA Sa (Mss). El 30 d'Agost de 1595 es citada com a confrontant dels drets que Guillem Abrí Dezcallar vengué a Pere Martorell de la muntanya que havia estat comuna de Massanella (ARM T-37). A l'any 1729 estava immiscuïda dins la muntanya dels Martorells i encara hi havia vestigis de l'edifici de l'ermita i d'un aljub (ARM T-55).

ROTA D'EN JORDI (Brr). Es citada a l'any 1356 en que fou venuda el dia 30 de gener per Gabriel Morro a Francesc Pou (ARM T-9). El 16 de març de 1381 era d'Arnau Soler de Biniarroi el qual la vengué a Bernat Canella de Mancor (ARM T-17).

Font documental:

ARM: Arxiu del Regne de Mallorca

Gabriel Fiol Mateu

ENTREVISTA: ARNAU MIR SAMPOL "REGIDOR"

Havia sentit parlar moltes vegades de l'amo N'Arnau Mir, un mancorí que era cuiner de l'Hotel Formentor, però no havia tengut mai l'oportunitat de conèixer-lo personalment.

Després dels contactes telefònics, - ja que l'amo N'Arnau resideix al Port de Pollença - convenírem en trobar-nos a casa de la seva filla a Inca, al pis de la plaça d'Espanya. Ell acostuma venir a Inca cada dijous i els diumenges en què el Constància juga a Inca, és un gran aficionat al futbol.

Era el dia dos de desembre horabaixa quan acudírem, amb en Biel Fiol, a parlar amb l'amo N'Arnau. Ell ja ens esperava a ca la seva filla. Fetes les presentacions, començarem l'entrevista.

Quants anys teniu?

Tenc setanta-dos anys, es mes de novembre passat les vaig complir.

Què recordau de Mancor?

De quan era petit no puc recordar moltes coses. Quan jo vaig néixer, es meus pares tenien un restaurant a Lió i quan havia de néixer un fill, mu mare venia a Mancor, i en haver nascut es fill, el donava a dida. Crec que jo vaig estar poc mes d'una setmana a Mancor perquè em varen donar a dida a Llosesta. Per cert que sempre, i encara ara, mos hem fet molt amb es fills de sa dida que sempre he tengut com a germans.

Quan vàreu néixer, idò, els vostres pares vivien a Lió?

Mon pare va començar per tenir un restaurant a Marsella. Se'n va anar de Mallorca, va començar de cambrer. Més tard va venir, i ja casat, se'n va anar cap a Lió. Allà mu mare va morir quan jo només tenia dos anys, pràcticament jo no l'he coneguda.

El vostre pare era de Mancor de Cas Regidor?.

Sí. Mon pare tenia dos germans, el tio Arnau i el tio Joan, aquest té una filla, una cosina meva, que viu a Inca. Tots dos eren caps de cuina.

Fou el tio Arnau que va venir a cercar-me, jo només tenia cinc anys, i em dugué a Lió. Mon pare s'havia tornat casar, i tant mu mare com sa que fou sa segona mare, sempre foren es braç dret del negoci de mon pare; tant una com l'altra foren es vertaders caps de cuina del restaurant.

Després ja vaig venir a Mallorca, vaig estudiar aquí, primer a La Salle i després a Sant Francesc. Hi vaig estar poc temps perquè després va venir el tio Manuel Cavaller, que era casat amb una germana de mu mare, sa tia Maria. Jo tenia poca facilitat per s'estudi, sobretot perquè tenia poca memòria, mon pare volia que jo tengués una carrera, però no pogué ser. Vaig anar a classe amb el tio Manuel i amb ell vaig aprendre es estudis primaris.

L'amo N'Arnau fa elogis del mestre. En Biel Fiol i jo li deim que el coneixem, ja que tots dos hem estat alumnes seus i som coneixedors de la seva actuació com a mestre i també com a batle del po-

ble. L'amo N'Arnau continua.

Després mon pare es va posar malalt - tenia s'estómac malament - i va venir a Mallorca. Es seu sogre li va donar un negoci de rajoles i ciment. A l'any 1931 va entrar la República, es sous pujaren i ell va dir que no podia anar. Va abandonar aquest negoci i se'n va anar a París. Més endavant jo també vaig anar a París. Allà em tornaren posar a s'escola que també era de La Salle. Vaig anar a escola fins a quinze anys. Així i tot mon pare no es cansà de fer tot el possible perquè jo estudiàs, per això em va posar després a una escola que allà deien "comercial". Vaig anar-hi dos anys més.

Després mon pare em digué que si no volia estudiar passàs a fer feina. Vaig començar en es seu negoci, primer escurador fins a arribar més amunt. Ell ho feia per veure si jo preferiria estudiar.

Fins quan estàreu a París?

Fins que vaig haver de fer es servici. Era l'any 1942. Estàvem a sa segona guerra mundial i sa frontera amb Espanya estava tancada i jo no podia venir. Vaig anar al Consolat espanyol de París. Allà em digueren que no em preocupàs i que anàs allà cada mes i nosaltres l'informarem de les possibilitats de passar sa frontera o no.

A ca nostra venien molts d'oficials i altre gent. Fou per mitjà d'un oficial alemany que vaig aconseguir un visat per poder passar sa frontera. Vaig arribar quan feia quatre mesos que es meu "reemplaç" ja s'havia entregat. Amb es documents que vaig aportar aquests

quatre mesos ja comptaren. Vaig fer es servici a Inca. Va ser quan ens enamoràrem amb sa meva dona, que ja coneixia de quan era ben petita ja que anava a comprar es pa a ca seva.

Llavors ja no vos ne tornàreu a França?

No. Jo me'n volia tornar a París i mon pare em digué que millor que me n'anàs fadrí, pels problemes que podria tenir. Sa meva dona, aleshores al·lota, em digué que si me n'anava no importava tornàs. Em va convèncer i no vaig partir. Mos casàrem aquí a Inca. Tota sa família també va venir després a Inca.

Què féreu després?

Mon pare tenia un restaurant a Madrid a mitges amb es seu gendre, casat amb sa meva germana Elinor i ens proposà anar a fer feina amb ells allà. Hi anàrem. Es restaurant es deia "Noche i dia", i estava al número 1 des carrer Major, just devora sa Porta des Sol.

Allà hi estàrem cinc anys. Sa meva dona es va cansar i s'enyorava, per això tornàrem.

Què féreu en ésser altra volta aquí?

Jo aquí no era conegut. Però hi havia un forner - sa meva dona era des forn de Can Serra - que, després de distints contactes, féu possible que conegués D. Ignaci Rotger. Era, més o manco, l'any 1954. Aquest senyor ha estat un segon pare per mi, sempre es portà molt bé amb jo. Primer vaig fer feina una temporada a Cala d'Or. Allà D. Ignaci que venia a l'hotel i n'era apoderat, em conegué. Ell volia que agafàs un dels seus negocis, concretament de pastisseria. Jo li vaig dir que no.

Quan ja acabava sa temporada a Cala d'Or va venir sa senyora d'un diplomàtic, Sr. Pidal, que era clienta de s'hotel, i em proposà que anàs amb ells per fer-los sa cuina a una casa senyorial que tenien a Pollença, i també donarien feina a sa meva dona i pagarien ets estudis a sa meva filla. Jo li vaig dir que m'ho pensaria. D. Ignaci quan ho va saber em digué que tenia una cosa millor, que me n'anàs tranquil a Inca a descansar li deixàs es número de telèfon i ell em diria coses. Sembla que ja tenien en tracte la compra de s'hotel Formentor.

Efectivament compraren s'hotel, a més d'ell, hi havia D. Joan Ochogavia de Pollença, el Sr. Ernest d'Eivissa, el Sr. Balaguer que tenia es cafès Llofriu de Palma davant es mercat de l'Olivar, D. Pep Capó que era de Santa Margalida.

Era es dia de Sant Rafael, m'avisaren per telèfon que a una hora concre-

ta esperàs un cotxe que vendria a cercar-me. Jo no sabia de què es tractava perquè no sabia res de s'hotel Formentor. Va venir un taxi i em dugué a s'hotel, arrib i tot d'una un mosset agafava el que jo duia creient que era un client de s'hotel. Però D. Ignaci el va aturar. Després em dugueren a sa cuina que estava a baix, va demanar es segon cap de cuina i me'l presentar. Així vaig començar. Era l'any 1955.

Podríeu dir-nos gent, important o molt coneguda, que hagi passat per allà?.

Tenc una anècdota d'en Charlot. El tio Arnau venia a veure'm a s'hotel però mai no volia quedar a dinar perquè no podia menjar el que volia. Es donà sa casualitat que un bon dia va quedar i jo li vaig fer un plat per ell, era un bullidet. Teníem unes olles de llautó i li servíem es bullit. Dins es menjador no n'hi havia d'altra d'olla com aquella. En Charlot estava assegut dues taules més lluny d'ell, i quan va veure allò, va cridar es "mètre" i li demanà què era allò que menjava aquell senyor. Li va dir que era un plat mallorquí, bullit. Ell va dir que quan tornàs a s'hotel en volia d'aquell plat.

Va venir Ava Gardner, Diana Dors.

Eren exigents amb la cuina?.

No. No ho eren. Inclús, quan fèiem sopars de gala, tot era de cuina mallorquina; sobretot es sopars de darrers dies.

L'any 1960 s'hostejà a l'hotel el General Franco, com s'ho arreglava per la cuina, duia un cuiner o

vos féreu la cuina?.

Duia un cuiner. Pots estar segur que jo vaig veure el cel obert. Hi havia molta vigilància, va passar una anècdota curiosa.

Aleshores a Formentor s'aigua no era bona per cuinar i ens servíem d'una cisterna que estava defora. Dos al.lots anaven amb unes caceroles grosses a cercar s'aigua. Aquell dia, seguint es mateix costum, aquells al.lots sortien a cercar aigua per cuinar per als altres clients, els aturaren i no els deixàvem sortir. Vengueren a mi a contar-m'ho, dient que si no tenien un "passe" no podien sortir a cercar aigua. Vaig parlar amb un guàrdia que hi havia i no vaig aclarir res, havia d'anar a parlar a dalt amb un major. Ell trobà que el guàrdia havia estat exagerat, així i tot em va fer un escrit perquè ets al.lots el presentassin al guàrdia.

No va acabar aquí s'història, es presentà un membre de s'escolta a sa cuina i digué a es cuiner quin menú havia preparat per en Franco. El trobà massa pesat i li digué el que havia de fer: "un plato de sopa la familia, un

pescado con salsa verde". Es cuiner després em va dir a jo si ho havia sentit, i que era jo qui ho havia de fer. Jo li vaig dir que era ell, que per això havia vengut. No, em contestà "sólo he venido para mirar". Li vaig dir que si ho feia ell jo estaria més tranquil, ell em contestà de què no em preocupàs que tots ems coneixien.

Hi va estar molt de temps?.

No. Se'n va anar es mateix dia. Jo ni tan sols el vaig veure.

Ens podríeu parlar un poc ara de la cuina tradicional mallorquina?.

A sa cuina mallorquina jo l'he feta i l'he variada. Teniu en compte que es nostre ofici no és només fer el que li han ensenyat, el que ha llegit, es bon cuiner ha de crear. Avui sa cuina, sa presentació, és totalment diferent de quan jo en vaig aprendre. Jo tenia per norma fer es menú normal per als clients i sempre hi afegia un plat de cuina mallorquina, que moltes vegades era també d'altres illes, a l'eivissenca, a la menorquina.

En certa ocasió m'atorgaren una medalla del Consell Insular de Mallorca per la meva feina com a cuiner.

I de la cuina basca què ens podeu dir, ara sembla que està de moda?.

Ara sí, però no quan jo encara estava fent feina. De totes maneres jo sabia fer un "bacallà al piu piú", "bacallà a la biscaïna"; també "bacallà a la riojana" que sense ser basc també és d'aquells llocs.

Ara ja estau jubilat?.

Sí. Ara ja fa set temporades. Fa cinc anys que va morir sa meva dona, en

pau descans. Quan havia arribat el moment de descansar i fer qualche viatge i disfrutar, vaig perdre sa meva dona.

Viviu en el Port de Pollença?.

Sí. Visc a es Moll de Pollença des de fa quaranta-cinc anys. Al meu possible, malgrat no hi hagi viscut l'estim, el duc dins del meu cor. Perquè, quan era nin que hi havia es padrins de "ca na Coca", i també es de "Cas Regidor", jo disfrutava de passar uns dies per allà, jugar dins es corral, jugar pes carrer, ara això no es veu.

Record que quan vaig venir a fer es servici, abans de festejar sa meva dona, anàvem amb al.lotes de Mancor i mos divertíem.

Abans d'acabar demanàrem a l'amo N'Arnau un menú per un dia de festa grossa i que podeu llegir en aquestes pàgines i experimentar-lo a ca vostra, si ho trobau bé.

Seguidament repassàrem el seu arxiu fotogràfic i també en Biel Fiol va fer algunes fotografies, on hi era present també el nét de l'amo N'Arnau.

Jaume Gual Mora

RECONEIXEMENT PÚBLIC A L'HISTORIADOR MN. BERNADÍ MATEU

A la sessió ordinària del ple de l'Ajuntament de Mancor del dia 9 de juliol del present any, s'aprovà per unanimitat modificar el nom del "carrer Turixant" essent a partir d'ara "Carrer de l'historiador BERNADÍ MATEU DE TURIXANT". El motiu d'aquest acord era, a més de reconèixer públicament la tasca històrica d'aquest mancorí, celebrar el centenari de la publicació de la primera edició de la "HISTORIA DEL PUEBLO DE MANCOR".

Donant un breu repàs a la seva vida anotarem que va néixer a Mancor el dia 17 de gener de 1850 en un part prou dificultós com era freqüent en aquell temps, tant fou així que el batià una dona que assistia a la partera en vista del seu precari estat de salut. Però sobrevisqué i amb el temps ingressà en el seminari diocesà, seguint una llarga tradició de sacerdots a la seva família. Fou ordenat prevere a l'any 1874 i com a tal fou coadjutor de les esglésies de Sencelles i Mancor i notari eclesiàstic de l'arxiprestat d'Inca. Després d'un enverinat i escandalós enfrontament entre les autoritats civils i eclesiàstiques de la parròquia de Sant Llorenç de Selva i l'Ajuntament d'aquesta vila, per mor de l'administració de l'oratori de Santa Llúcia, iniciat a l'any 1886 i finalitzat a l'any 1890 gràcies a un laude arbitral del Bisbe D. Jacint Mª Cervera, el qual,

considerant que Mn. Bernadí Mateu era la persona més adequada per retornar la pau al santuari, el nomenà custos, tasca que exercí fins a la seva mort esdevinguda el 16 de novembre de 1.917. Però deixà aquest món amb el dolorós sentiment de veure que altra volta a causa de Santa Llúcia hi havia un nou i greu enfrontament, aquesta vegada a tres bandes: la recent creada parròquia de Mancor, la de Selva i l'Ajuntament de la vila.

Respecte a la seva "Historia del pueblo de Mancor", com ell mateix escriu en el pròleg, la redactà després d'haver llegit tots els papers guardats a l'arxiu de l'església mancorina, llavors encara vicaria in capite i els de les principals cases de la població. En quant a la justificació d'haver-la publicada en el ma-

teix pròleg diu *"nunca consentí que viese la luz pública, a pesar de las repetidas instancias que para ello me hicieron. Pero al fin hube de cambiar mis propósitos y consentir que se publicase al considerar la facilidad que aquella historia podia perderse completamente al no existir de la misma más que algún ejemplar manuscrito"*. Es publicà a les fulles centrals del diari ciutadà "El Católico Balear", entre el 14 de març i el 13 d'abril de 1893, amb un total de noranta fulles de text tamany quartilla. Posteriorment edità pel seu compte, a l'any 1914, una segona edició *"corregida y ampliada por el mismo autor"* impresa en el "Establecimiento Tipográfico LA ESPERANZA".

És una història modesta, quasi exclusivament religiosa, però que ens deixà testimoni d'alguns escrits i documents ara perduts, com el "Llibre de notes escrit l'any 1837" pel monjo cistercenc exclaustrat D. Bartomeu Amengual o algunes notícies històriques que es guardaven a Son Simó. A més recollí els principals esdeveniments mancorins dels quals fou testimoni ocular. Però sobre tot s'ha de valorar dins el context en que es publicà: Mancor en l'aspecte civil era un simple llogaret de la vila de Selva i una vicaria in capite de la parròquia de Sant Llorenç en el religiós. Ni llavors ni ara, cent anys després, molts de pobles i viles de Mallorca gaudeixen d'una història local publicada com la de Mn. Bernadí Mateu.

Encara que l'obra es publicàs en castellà, Mn. Bernadí Mateu no estigué al marge de l'interès i l'estudi que a principis de segle despertava la nostra llengua entre la clerecia mallorquina, gràcies a la influència de Mn. Antoni Mª Alcover, Vicari General de la Diòcesi, i que no fou vista amb bons ulls per a tothom, com escriu Josep Massot. (Església i Societat a la Mallorca del Segle XX). Assistí a Barcelona a l'any 1906 al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana i també fou col.laborador especial actiu del "DICCIONARI CATALÀ VALENCIÀ BALEAR" com explícitament ho escrigué Francesc de Borja Moll en el pròleg del primer tom de tan magna obra lingüística. Com bé es sap, l'ànima, tant del Congrés com del Diccionari fou Mn. Antoni M. Alcover.

La dedicació d'un carrer a Mn. Bernadí Mateu Amengual de la casa de Turixant és

HISTORIA
DEL
PUEBLO DE MANCOR

POR
D. BERNARDINO MATEU, PERO.

PALMA DE MALLORCA
—
TIPOGRAFIA CATÓLICA BALEAR
1893

un acte d'agraïment a un home modest, per la publicació d'una història de Mancor senzilla i modesta, però valuosa i meritòria pels qui estimen el passat i el present del nostre petit i també modest poble.

Gabriel Fiol Mateu

II TROBADA DE MANCORINS
FESTES DE SANT JOAN 1994

Per tal de poder convidar tots els mancorins que resideixen fora del nostre poble, vos demanam que faceu arribar a l'Ajuntament les adreces dels vostres familiars o coneguts. Després de cinc anys de la celebració de la I TROBADA, és necessari actualitzar l'arxiu.

ELS LLINATGES DELS MANCORINS (24)

RIPOLL. Nom d'una vila catalana capital de la comarca del Ripollès i famosa pel monestir benedictí fundat vers l'any 879 pel comte de Barcelona Grifé el Pelós. A Mancor, a l'any 1628, hi havia Bernat Ripoll que vivia en el molí de Biniarroi (AD I/108/B5). Posteriorment fou introduït per Sebastià Ripoll de Deià, casat amb Catalina Vallori de Mancor, el primer fill dels quals fou batiat a l'any 1871 (AD I/60 Bap. Manc.). Altra família que portà aquest llinatge fou la formada per Joan Ripoll de Selva i Magdalena Frontera de Mancor, la primera filla dels quals, Magdalena, la batiaren el 27 de gener de 1917 (AD. Bap. Manc.). Finalment tornà a ser introduït per Bartomeu Ripoll Soler de Selva, casat amb Teresa Pou Martorell de Mancor el fill dels quals, Bartomeu, nasqué el dia 8 de febrer de 1949 (RCMV).

RODRIGUEZ. Llinatge d'origen castellà que portà per primer cop un nadiu a Mancor, el dia 20 de maig de 1966 en què nasqué Enric, fill de Pau Rodriguez Lucena, natural d'Aguilar de la Frontera (Córdoba) i de Margalida Carrasco Nevado de Puerto Llano (Ciudad Real) (RCMV). Altra família que porta aquest llinatge és la formada per Angel Rodriguez Carreño de Palma i Elionor Amengual Martorell de Mancor, la primera filla dels quals nasqué el 29 de juny de 1984 (RCMV).

ROIG. De l'adjectiu roig, o sia vermellós o vermell. Un dels dotze primers pobladors entre els quals Rotlà Lai distribuï l'alqueria de Mancor era Pere Roig (ACM 7842). Un dels homes d'armes de Mancor a l'any 1359 era Jaume Roig (Rosselló). A l'any 1404 es citat un tal Martorell com a propietari de terra a Mancor per herència de Bng. Roig (ARM RP 2006). A l'any 1414 un dels confrontants de l'alqueria de Biniarroi era la possessió de Pere Roig dita Montaura (ARM T-23).

ROSSELLÓ. Nom d'una comarca catalana altrapirenenca i que pel tractat dels Pirineus de 1659 passà a França. A l'any 1446 hi havia En Rosselló, gendre d'En Joan Cassador, que tenia béns a Mancor (ACM 664). El 27 de juny de 1800 batiaren Magdalena, filla d'Antoni Rosselló i de Joana Aina Pol, ambdós naturals d'Alaró i quan nasqué la seva filla veïns de Mancor (AD I/B/6). Altra família que portà aquest llinatge era la formada per Bernadí Rosselló de Caimari casat amb Frances-

ca Alba de Mancor, la primera filla dels quals, Catalina, la batiaren el 29 de maig de 1873 (AD I/60/ bap.). També introduí aquest llinatge Bernat Rosselló de Biniarroi, casat amb Magdalena Figuerola de Mancor, amb el naixement, el dia 4 de setembre de 1870, del seu fill Bernat (AD I/60/B 12). També fou portat des de Petra per Miquel Rosselló Monroig casat amb la mancorina Antònia Vallori Reynés, essent el primer fill que nasqué aquí Onofre, el dia 13 de desembre de 1942 (RCMV).

ROTGER. Llinatge d'arrels germàniques, procedent de Hrodgaer compost de "hord" (fama) i "gair" (llança). El 4 de juliol de 1861 batiaren la nina nascuda a Mancor Margalida, filla de Miquel Rotger de Caimari i Catalina Payeras de Selva (AD I/108/B 12). Tornà a Mancor amb el naixement el dia 24 d'Agost de 1873 de Miquel, fill de Jaume Rotger de Caimari i de Magdalena Mora de Mancor (AD I/60/Bap. Mancor). El 5 d'abril de 1899 batiaren Joan, fill de Mateu Rotger de Selva i d'Antònia Vallori de Mancor (AD Bap. Manc.). La darrera família que ha portat aquest llinatge es la formada per Pere Rotger de Selva i Catalina Mateu de Mancor, la primera filla dels quals, Catalina, la batiaren el 30 de desembre de 1923 (AD Bap. Manc.).

ROVIRA. Del llatí "robérea" Rovrera, o sia lloc plantat de roures. El 16 de juliol de 1370 Bartomeu Sa Rovira i la seva dona Coloma fan encantar dues cases contigües i un hortal que tenia a Massanella Francesc Coch (ARM T-14). El 18 de març de 1381 Arnau Rovira i la seva dona Lluïcia, ambdós de Mancor vengueren una vinya que tenien a Biniarroi (ARM T-17). Modernament tornà aquest llinatge amb el naixement el dia 27 d'abril de 1948 d'Eduard fill d'Eduard Rovira Martínez de Barcelona i de Maria Mateu Alorda de Mancor (RCMV).

FONTS DOCUMENTALS:

ACM: Arxiu Capitular de Mallorca
AD: Arxiu Diocesà de Mallorca
ARM: Arxiu del Regne de Mallorca
RCM: Registre Civil de Mancor
ROSSELLÓ: "Homes d'armes de la part forana".

ESGLÉSIA LOCAL

ANY NOU, ESPERANÇA NOVA

Tots ens desitjam una "felic any nou". En el fons de totes aquestes felicitacions i desigs hi ha un brindis a l'esperança. A pesar de la crisi que no acaba; a pesar de que hem passat un any d'espigues seques i de que ens anuncien un altre any de vaques magres; a pesar d'un horitzó no gaire clar, ens felicitam per l'any 1994, en espera de qualque cosa millor.

Tenim molts d'interrogants a la vista. Es superarà la crisi econòmica i les seves conseqüències? Podrem remuntar la crisi moral i espiritual que ens enrevolta? Podem esperar seriosament que disminueixi l'atur, que els joves puguin mirar el futur amb optimisme, que els toxicòmans es regenerin, que desapareixi la SIDA, que s'acabin les guerres, els segrestaments i tot tipus de terrorisme? Podem esperar fonamentalment que tots trobin el sentit de les seves vides i realitzin allò que desitgen?

Segurament que molts d'aquests interrogants no tendran una resposta positiva. Però la nostra esperança, sense perdre de vista aquests grans horitzons, s'ha d'orientar cap a uns ideals més assequibles. Pot ser que el món no canviï gaire durant aquest any, però cadascú de nosaltres sí que pot canviar i així en qualque cosa haurà canviat el món. Tu no pots solucionar els greus problemes de la humanitat, però sí que pots donar qualque petita llum o estímul a una persona i qualque cosa s'haurà aconseguit.

La nostra felicitat tan desitjada, de cap manera es pot seduir a la que ofereix i mostra la televisió i altres mitjans de comunicació. Si la felicitat es concreta en el que ofereixen els mostradors, els anuncis, els gran magatzems, els jocs, els bars i les sales de festes, o resumint, en el que ofereix la immensa màquina del consumisme, crec que ens conduiran cap a un desengany. La felicitat serà ben superficial si es centra en fer-se ric i ser famós, agradós i a ser possible jove, i en tenir èxit amb l'altra sexe.

La felicitat no pot estar en les coses, en el tenir, en les aparences, en la superficialitat. La felicitat està en el ser, en la vida interior, en la nostra realització autèntica, en la possibilitat de crear, en la relació amistosa, en la grandesa dels objectius, en la claredat de motivacions, en la netedat i intensitat de l'amor.

En aquest començament de l'any 1994, vull expressar un gran desig de felicitat per a tots. Any nou, felicitat nova. No hi ha que esperar conjuntures més o manco favorables. Les conjuntures estan dins cadascú de nosaltres. Les circumstàncies les marques tu. Tu tens la clau de la solució dels teus problemes. No esperis ni exigeixis que els altres canviïn; canvia tu. El temps bo o dolent no està defora; està dins tu. Tot està dins tu. Tinguem una mirada realista, mirem, però sobretot lo positiu.

Bartomeu Fons Pascual

Biblioteca

Ja acabades les festes nadalenques i encetat un nou any ens tornam a trobar un altra cop i vull aprofitar l'avinentesa per desitjar-vos, de tot cor, molta salut per a tots.

Dins aquest darrer trimestre a la biblioteca i organitzat per l'Ajuntament, s'ha dut a terme un curs sobre secats de flors.

Aquest curs que va començar el passat dia 15 de novembre es va desenvolupar al llarg de quatre setmanes, durant les quals les explicacions de na Marita Guasp, la nostra professora, ens varen introduir dins les tècniques de secat i conservació de flors, tintes, etc.

Una segona part del curs va ésser tècniques de premsat de flors i després el muntatge i realització de centres i molt especialment d'ornamentació de Nadal aprofitant les dades en què ens trobàvem.

El darrer dia del curs es varen sortejar, entre les 24 alumnes participants, tots els treballs realitzats per la professora durant les classes, i tot i que no tothom se'n va poder dur premi, sí que ens anàrem ben satisfetes i dispostes a posar en pràctica les coses apreses.

Volem donar les gràcies a na Marita Guasp, que amb molta simpatia ens ha fet conèixer i al mateix temps valorar un poc més la natura que ens envolta.

Fins a la pròxima.

Ma del Carme Valdivielso.

Des de l'escola us desitjam un BON NADAL a tots amb aquests poemes que han escrit els nins i les nines de setè i vuitè.

L'ESCOLA

"Nadal, Cap d'any i Xampany"

Per les festes de Nadal de l'escola podem descansar i amb felicitat el betlem cadascú farà.

El qui ha estat dolent carbó tot l'any menjarà.
El qui ha estat bo un regal se'n durà.

I per cap d'any, alerta amb el xampany, que n'hi haurà més de dos que se n'aniran escalivats.

Pere, Joan i Guillem.

"Arriba Nadal"

Per les festes de Nadal, alegria i pau hi ha, cada dia jugaré amb la neu en el carrer.

Dia sis de gener els tres reis arribaran i les joguines repartiran.

El dia de cap d'any, el raïm em menjaré, tres desitjos demanaré i el 94 celebraré.

Cati i Francesca

"Festes de Nadal"

El dia de Nadal venen els reis amb alegria i duen al portal molts regals a Maria.

L'estrella va guiar-los quan venien de l'Orient i per fi van arribar al portal tot rient.

Per les festes de Nadal hi haurà torró i joguines i no els farà mal a tots els nins i nines.

El dia de Nadal, s'ajunta la família i celebren aquest dia de manera molt especial.

Maribel, Sílvia i Antònia

"Els Reis Mags"

Ja venen els reis volen repartir totes les joguetes a la gent d'aquí.

N'hi ha de molt contents, n'hi ha d'enfadats, n'hi ha de ben valents i de ben cagats.

Els que estan contents volen anar a collir tots els seus regals per anar a jugar.

Els més cagats, ben enfadats amb les seves mares se'n volen anar.

Ricard, Salvador i Alfonso

Bon Nadal!

EL CÀNCER ES CURA MÉS CADA DIA

DIAGNÒSTIC PRECOÇ

Per aconseguir-ho són indispensables el diagnòstic precoç i un tractament adequat. Existeixen cinc localitzacions fàcils de detectar: mama, cos uterí (endometri), coll uterí (cèrvix), còlon i recte i zona oto-rino-laringològica.

Us preg que formalitzeu la meua inscripció com a SOCI PROTECTOR d'aquesta associació (A.E.C.C.)

LLINATGES NOM

ADREÇA TEL

Quota anual: INDIVIDUAL : Des de 1.000 ptes. Que pagaré (1).....
EMPRESA : Des de 5.000 ptes.

Domiciliació a (Caixa o Banc): C/c.....

..... d de 199

Firma,

Ajuda'ns a ajudar-te

JUNTA DE BALEARS

informació: ASSOCIACIÓ ESPANYOLA CONTRA EL CÀNCER, JUNTA DE BALEARS
C/. Sant Ignasi, 77 - A • Tel. 244000 • Palma

A.E.C.C.

Ses Gloses D'EN TOMEU SINEVER, COMENTANT EL LLIBRE "MANCOR DE LA VALL: IMATGES DEL PASSAT".

(Continuació)

S'ermita de Santa Llúcia
el qui la vista i la veu
crida per tot arreu
amb una gran alegria.

Ha quedat en hermosura
en ses arcades que té
tot ha quedat bastant bé
li remunta sa figura.

Es dia de Santa Llúcia
la beneí el Bisbe Hervàs
no ho dic de per berbes
en sa carretera beneïda.

Sa casa d'en Joan d'Inca
i sa xemeneia de Son Simó
tenia molt poc valor
però avui està bé sa finca.

Dels quaranta als cinquanta
a la joventut femenina
li daven bona doctrina
avui no s'en dona tanta.

Alumnes d'en Cavaller
jo n'he comptat vint-i-cinc
que s'han anat establint
i ara a molts marxa bé.

Sor Irene a un cabdell
aquí té vint-i-tres nines
mos feien uns treballs fins
no anava res a un bordell

Sa següent també és guapa
un personal acertat
acompanyat de Sor Pietat
nines n'hi ha vint-i-quatre.

Aquí tenim sa font pública
fotografiada per En Rosselló
tot queda de bo millor
amb això no hi ha política.

Na Francisca i na Catalina
de ses Hereves brodant
vuit en es carrer d'es Fang
i mos feien una feina fina.

Carrer Salvador Beltran
a ses cases de Son Morro
tot això es quedat mono
fins i tot pareix més gran.

Es Senyor batle Cavaller
a s'empedrat féu avenida
ha quedat una obra fina
i de front té Cas Sinevé.

El cinquanta-tres vengué
en Toni Morro Xisquetó
que pegà coça en es baló
amb sa gran treta que fé.

En s'excursió de Cúber
que era l'any cinquanta-cinc
se n'hi plegaven més de vint
que agafaven mitja falua.

Un homenatge a sa vellesa
sa fe el cinquanta-sis
jo no ho dec passar de llis
Mancor es tragué sa paresa.

En es Cine Parroquial
aquest dia es feu sa festa
si en fan moltes com aquesta
no hi guanyaran es jornal.

Amb aquestes convivències
el Reverend Jaume Bonet
que tot ho va posar net
amb ses seves conferències.

Mil nou-cents cinquanta-nou
a Costitx anaren un dia
feren l'obra de la pluja
no crec que fos gran es sou.

Foto en es Port de Pollença
amb Don Manuel Cavaller
un desplaçament s'hi fer
per una festa immensa.

Sa finca d'Es Colomer
era l'any seixanta-cinc
que s'estava establint
i tota ha quedat molt bé.

El seixanta-set el Montaura
amb sa Federació Balear
dotze anys sense jugar
es papers no es varen treure

Llavors començà el Montaura
a tercera regional
era una cosa normal
de posar es papers en taula.

Una excursió a Bellver
molt de jovent mancorí
senyors m'explic així
si no es ver perdonau-me.

Es Vicari General
Reverend Guillem Fiol
beneint dóna consol
al Tele-Club local.

Lo que pos d'es Tele-Club
va ser l'any seixanta-nou
no crec que vengui de nou
jo m'explic així com puc.

Carrossa de Margalida Prats
festes de Sant Antoni Abad
un carro tan adornat
això són fets que han passat

Unes joves mancorines
varen formar un equip
lo que pos es succeït
eren jugadores fines.

Madò Aina Vallaqueta
amb s'amic Jaume Vellaco
amb s'arbit fan retrato
i a davant sa piloteta.

Tomeu Sinever

Grup d'Esplai S'Estel

Enguany s'Estel fa deu anys, sí..., ja fa deu anys que un grup de joves, encoratjats per en Joan Pons, en aquell temps rector de Mancor, i Sor Antònia Mayans, començaren amb il·lusió d'educar i entretenir els nins i nines de Mancor. Hi ha hagut anys bons i anys no tant. Durant aquests anys han passat molts de monitors i per suposat moltíssims de nins. Com tot grup hem tengut problemes entre nins, entre els pares i entre els monitors mateixos, però creim que tot això ens ha ajudat més a madurar, i a seguir endavant; així ho demostren aquests deu anys.

Són molts de dies de feina desinteressada, d'esforç constant, molts de maldecaps, nervis, superació, entrega. Durant tot aquest temps hem realitzat moltes activitats. Activitats que nosaltres, els monitors, hem preparat sempre amb sentit educatiu, amb una direcció pedagògica. Hem fet moltes excursions tant de caràcter cultural com de diversió, tallers on els nins poden desenvolupar la seva creativitat, mostres i diades on coneixen i aprenen a conviure amb altres nins de tot Mallorca, acampades i campaments d'estiu on aprenen a conviure amb igualtat, el campament és el lloc on es reuneix aquesta convivència i aquesta educació.

S'Estel fa deu anys... i això és motiu de festa, i ho volem celebrar, primer amb tots els nins, pares i monitors, que serà

els propers dies 22 i 23 de gener a Santa Llúcia, on no faltaran jocs, cançons, rialles, etc, després en tots els monitors que han anat passat per s'esplai al llarg d'aquests deu anys i més tard amb tots els amics de l'esplai, que ho farem amb un festival. Però tot això ja serà més endavant.

El Papà Noel visità a tots els nins i nines de s'Esplai.

El passat dia 23 de desembre ens visità el "Papa Noel". Acompanyat per tots els monitors de l'Esplai va voler anar a desitjar les bones festes a cada una de les famílies de l'Esplai de Mancor, obsequiant-los amb una borsa de "xuxaries", una felicitació nadalenca i amb les nades cantades per tots els monitors.

Molts de nins el reberen ben somrients, altres no es movien de devora els seus pares amb la cara d'espant i altres, només obrir la porta, arrancaren a córrer tot esglaiats després de torbar-se amb dit personatge.

Se'ns dubte una gran sorpresa per a tots els nins i per a qualque major també.

Des d'aquí volem desitjar-vos a tots un bon any 1994, ple de Pau, Amor i Alegria.

El grup de monitors.

Qué saben els turistes que nosaltres hem oblidat?

Cada any, milions de persones de tot el món vénen a descansar a les Balears. Cada any, dels innumerables destins que els ofereixen per les seves vacances, milions de persones en trien les nostres illes.

Tantes persones no poden anar errades. Especialment quan comprovam que en molts de casos la primera visita que fan no és la darrera.

Nosaltres, els habitants de les Illes, vivim a un paradís, un petit prodigi preciós i sensual, que moltes vegades deixam passar inadvertit. Hem nascut aquí, vivim aquí i ens falta l'objectivitat dels nostres afortunats visitants. Passam 365 dies l'any a aquest petit paradís però, en sabem treure profit d'aquest privilegi?

Quan va ésser la darrera vegada que va explorar la ro-

màntica bellesa de les nostres muntanyes o el serè dolçor dels nostres paratges? I que va en-saborir les delícies gastronòmiques i panoràmiques d'un poble d'aquí a prop? I que passà un cap de setmana gaudint còmodament de l'hospitalitat d'un hotel allunyat, a l'altra punta de l'illa o a una altra de les illes germanes?

Observi tot això que l'enrevolta. Podria

anar a qualque lloc que superàs la bellesa i la experiència hotelera de les Balears? El seu millor patrimoni és aquest, onsevu-lla que miri. Surti i aprofiti-se'n.

Gaudeixi de les seves Illes.

Conselleria de Turisme
del Govern Balear

Balears, la gran evasió.

VII GRAN TORNEIG DE LES BALEARS

Per segona vegada Mancor participa en el campionat de Truc. Hi ha molta expectació, hi participen, com l'any passat, el BAR CAS PUPUT i el BAR CAN BERNAT.

Bar Cas Puput

1. Bernadí Coll - Miquel Mora
2. Miquel Vallori - Biel Martorell
3. Jaume Badillo - Tomeu Martorell
4. Guillem Martorell - Ramón Arrom
5. Guillem Martorell - Francisco Pou
6. Tolo Mora - Pau Mateu
7. Jaume Martorell - Juan Alba
8. Biel Alba - Santos Fernandez
9. Jaume Morro - Jaume Martorell
10. Santi Dagas - Monserrat Tomás
11. Tolo Moragues - Rafel Cueller

Fins el moment, destaquen:

1. Tolo Mora - Pau Mateu (4 victòries 0 derrotes)
2. Jaume Badillo - Tomeu Martorell (2 victòries 0 derrotes)

Bar Can Bernat

1. Juan Martorell - Guillem Amer
2. Nadal Martorell - Sebastian Ribot
3. Pere Amengual - Paco Martorell
4. Toni Frontera - Juan Moranta
5. Tomeu Pascual - Biel Martorell
6. Macià Colom - Josep Amengual
7. Jose Mateu - Jose Mª Muñoz
8. J. Antoni Ripoll - Guillem Solivellas
9. J. Miquel Martorell - Rafel Amer
10. Simón Moranta - Mateo Moranta
11. Juan Martorell - Toni Jaume

D'aquests destaquen, fins al moment:

1. Simó Moranta - Mateu Moranta (4 victòries 0 derrotes)
2. Pep Mateu - José Maria Muñoz (4 victòries 1 derrota).

Premis

1r Classif.	1.000.000 ptes
2n Classif.	500.000 ptes
3r Classif.	250.000 ptes
9 premis més de	50.000 ptes

Volem recordar que de cada Bar es classifiquen dues parelles que passen a les semifinals i es classifiquen 12 parelles per a la fase final a Palma, (l'any passat les parelles de Can Bernat varen estar a punt de passar a les finals però el sorteig els va dur la mala sort i varen haver de jugar una partida més que les altres.

ANIMS I QUE HAGI SORT!

Miguel Vallori Mateu

GLOSES EN MEMÒRIA DE MARIA CAÑELLAS, DE CA SA BUNYOLINA.

Morí a Ciutat el dia 2 d'octubre de 1993.

*Na Maria ha deixat
el nostre món terrenal
i amb els avis s'ha trobat
a la pàtria celestial.*

*De l'octubre, el dia dos,
dels Angels Custodis, festa,
partí cap el cel formós
una dona bona i llesta.*

*Ella era mancorina,
son pare fou en Colau,
sa mare sa Bunyolina
i el seu fill és en Pau.*

*Fou l'esposa estimada
de son amor ferme i únic,
aquest que tant l'ha adorada
és en Xesc de can Pau Músic.*

*Un record vull dedicar,
jo que som seva cunyada
a ella que se n'anà
al lloc d'on no hi tornada.*

Antònia Serrano Darder

EL FUTBOL

EL MONTAURA AMATEUR LLUITA PER UNA PLAÇA D'ASCENS A 1ª REGIONAL

Després d'haver jugat el primer terç de la lliga el C.D. MONTAURA està situat en posició d'ascens a 1ª Regional i lluita, amb equips que son "novatos" en aquesta categoria Casa Miss, Colònia, Son Cladera.

El C.D. MONTAURA és el menys goletjat, amb només 10 gols, però n'ha fet molts pocs.

Estadística:

	J	G	E	P	GF	GC	PTS
A CASA	7	6	1	0	22	3	13
A FORA	6	2	0	4	6	7	4

Els resultats

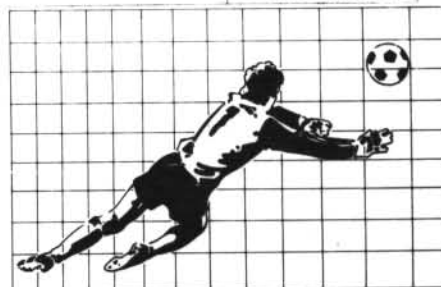
C. CONCOS	1	-	MONTAURA	0
MONTAURA	2	-	ALQUERIA	0
PORTO COLOM	0	-	MONTAURA	1
MONTAURA	3	-	S'HORTA	0
SAN JORDÍ	2	-	MONTAURA	1
MONTAURA	6	-	SA VILETA	1
BUNYOLA	2	-	MONTAURA	1
MONTAURA	2	-	PLAYA CALVIA	1
STA. MARIA	2	-	MONTAURA	0
MONTAURA	3	-	LLUBÍ	0

Classificació

1. CASA MISS	25 + 11
2. C. CONCOS	18 + 2
3. MONTAURA	17 + 3
4. COLÒNIA	17 + 7
5. SAN JORDÍ	16 + 4
6. SON CLADERA	15 + 3
7. S'HORTA	14 + 2

Goletjadors (28)

1. Mateu	9 GOLS
2. Estrany	4 GOLS
3. Miguel Luís	4 GOLS
4. Arrom	3 GOLS
5. Mora	2 GOLS
6. Segarra	2 GOLS
7. Moreno	1 GOL
8. Ripoll	1 GOL
9. Gori	1 GOL
10. Julio	1 GOL

MONTAURA CADETS

Temporada molt irregular per l'equip cadet, creim que es paga la novetat de la categoria, el 80% dels jugadors són de 1r any, es juga a futbol però es perden els partits, creim que la veterania és un grau, esperem que l'experiència doni fruits per la pròxima temporada. (Gols a favor 29, en contra 34).

Els resultats:

MONTAURA	6 - BÚGER	2
SINEU	7 - MONTAURA	1
MONTAURA	1 - SALLISTA AT	3
STA. MARIA	2 - MONTAURA	4
MONTAURA	1 - XILVAR	2
ALARÓ	4 - MONTAURA	0
MONTAURA	1 - BUNYOLA	2
BINISALEM	3 - MONTAURA	2
MONTAURA	4 - BEATO	4
SENCELLES	0 - MONTAURA	4
MONTAURA	4 - PT. POLLENSA	3
SAN MARÇAL	2 - MONTAURA	1

Classificació

1. XILVAR	28 + 9
2. SINEU	26 + 10
3. BINISALEM	20 + 2
4. PT. POLLENSA	19 + 1
5. ALARÓ	17 + 1
6. SOLEDAD	17 + 1
7. BUNYOLA	16 - 1
8. SAN MARÇAL	16 - 1
9. LLOSETENSE	14 - 1
10. BÚGER	14 - 2
11. MONTAURA	13 - 1
12. SALLISTA	11
13. R. LLULL	11 - 4
14. STA. MARIA	9 - 4
15. SENCELLAS	0 - 12

Goletjadors (29)

1. Alberto	13 gols
2. Piza	5 gols
3. Solivellas	4 gols
4. Janer	3 gols
5. Kiko	2 gols
6. Ribot	1 gol
7. J. Mari	1 gol

MONTAURA INFANTIL

L'equip més destacat de la cantera en els resultats tenint en compte que els jugadors no havien jugat mai junts i no estan encara ben conjuntats. 23 gols a favor i 19 en contra.

Resultats

SINEU	1 - MONTAURA	2
MONTAURA	2 - SALLISTA	2
CONSELL	4 - MONTAURA	3
MONTAURA	0 - BUNYOLA	4
CAN PASTILLA	3 - MONTAURA	6
MONTAURA	3 - BEATO	1
MONTAURA	4 - RAMON LLULL	1
XILVAR	2 - MONTAURA	2
MONTAURA	1 - SANTA MARIA	1

Classificació

1. BUNYOLA	25 + 7
2. STA. MARIA	21 + 5
3. MONTAURA	14
4. SALLISTA	13 + 1
5. CAN PASTILLA	13 + 1
6. XILVAR	10 + 1
7. CONSELL	9 - 2
8. SINEU	7 - 3
9. BEATO	6 - 4
10. COLLERENSE	3 - 8

Goletjadors

1. German	9 GOLS
2. Muñoz	7 GOLS
3. Llabrés	3 GOLS
4. Fernández	2 GOLS
5. David	1 GOL
6. J.C. Martín	1 GOL

MONTAURA BENJAMÍ

Malgrat els resultats, podem qualificar d'exitosa la temporada feta per l'equip benjamí, tenint en compte que els altres equips duen 3 anys de jugar junts i el nostre equip és el primer any que juga i es nota molt, no es saben passar el baló, corren molt no es saben desmarcar, però aprenen a jugar i podem donar l'enhorabona als entrenadors Toni i Vicenç, ja que i posen tot i més i tenen molta paciència i els ensenyen. Ja veurem la venidera temporada com es notarà aquesta feina en els infants, creim que enguany el menys important són els resul-

tats, interessa sobretot, jugar. Jugant és com s'aprèn, el que demanam és que els pares hi posin un poc més d'interès animant-los i educant-los de cara a la propera temporada. ANIMS!.

Resultats

ALARÓ	17 -	MONTAURA	0
MONTAURA	0 -	BEATO	14
XILVAR	6 -	MONTAURA	0
MONTAURA	0 -	BUNYOLA	8
BINISALEM	10 -	MONTAURA	0
MONTAURA	1 -	LLOSETENSE	6
SALLISTA	17 -	MONTAURA	0
POBLENSE	6 -	MONTAURA	1
MONTAURA	0 -	STA. MARIA	10
MONTAURA	0 -	ALARÓ	15
BEATO	22 -	MONTAURA	0

Goletjadors

1. Toni Ribot 1
2. Felip 1

131 gols en contra i 2 a favor, però un d'ells val tant com els 131. Gol d'en Toni Ribot en planxa de cap a l'escaire, llevant les terrenyines a la porteria, una alegria per els aficionats i per els jugadors, que pareixia que s'havia guanyat el partit.

A TOTS ELS EQUIPS, DES DE LA REVISTA MONTAURA, VOLEM DEISTJAR-VOS PER AQUEST ANY 1994, FELICITATS I MOTS D'ÈXITS!

ANIM A TOTS!.

Miquel Vallori Mateu

TEMPERATURES I PLUGES A MANCOR DE LA VALL							A N Y 1 9 9 3	
MES	TEMPERATURES (Graus Cent.)		MÍNIMA DEL MES		MÀXIMA DEL MES		PLUGES (Litres)	
	MÍNIMA MITJA	MÀXIMA MITJA	DIA	°C.	DIA	°C.	Mitja dels Anys 1986 a 92	ANY 1993
GENER	6.0	12.8	6	2	11	16	123	18
FEBRER	6.4	12.4	25	1	14	15	70	112
MARÇ	7.5	15.9	10	2	20	22	48	10
ABRIL	10.4	20.3	2	6	9	25	82	115
MAIG	13.9	24.5	2	9	24	31	63	53
JUNY	18.6	29.7	13	15	28	33	30	4
JULIOL	20.4	31.3	13	17	17	36	14	0
AGOST	21.8	32.5	29	17	5	38	16	5
SETEMBRE	18.0	26.4	24	12	8	30	84	75
OCTUBRE	13.5	19.9	23	7	11	24	100	107
NOVEMBRE	10.2	15.5	24	6	1	21	99	153
DESEMBRE	8.1	14.2	27	6	11	17	90	34
Total any							819	686

Miquel Saurina Vallori

MENÚ PER UN DIA DE FESTA GROSSA

Encara que la festa sigui grossa no convé que el menú sigui molt feixuc, perquè si tenim ja certa edat, no podem menjar segons quines coses pesades.

Amb un endiots de cert pes com a base, podríem fer un bon menú.

SOPA NADALENCA

Es fa un brou emprant els "menudos", alarons, coll, tot el que no serveix per coure l'endiots; si posa també patata i pastanagó.

Es prepara un flam salat (sal en lloc de sucre), amb més ous del normal, vuit ous per litre de llet (normalment es flam només dur cinc ous per litre). S'ha de posar dins la gelera perquè sigui ben fred i després s'ha de tallar a quadrets.

A part es preparen unes pilotetes fetes de carn de porc (magre), el fetge de l'endiots, àpit blanc, un poc de xerès i conyac, tot passat per la picadora fent una pasta ben fina. A part s'ha de fer pasta de beixamel (mantequilla, farina, llet). De tot junt, amb una cullereta petita, es fan les pilotetes.

Aquestes pilotetes es posen, ja al final, dins sa sopa que serà un poc més grossa que es pinyonet (colcet o altra).

ENDIOTS FARCIT

L'endiots farcit (bé com a carn freda "fiambre", bé per menjar-se calent).

Es desossa l'endiots i es prepara el farciment:

- Meitat de carn de porc i meitat de carn de vedella.
- També s'hi posa cuixot dolç que li dona al farcit un bon coloret i un gust suau.
- Un poc de nata i conyac.

Es cou al forn enrotllat amb un paper de "celofan", i al costat una "bressa" en blanc (tota classe de verdures, porro, ceba, àpit, dos o tres alls, etc., fora tomàtiga). El temps de coure depèn de si l'endiots és gros o petit.

A l'hora de servir-lo es pot acompanyar amb un puré de patates, castanyes,

primer posades en remull i cuites amb llet. Per altra part, la mateixa "bressa", exprimida per un colador mesclada amb brou.

POSTRE

És difícil que a una casa particular es facin postres molt complicats. Per acabar un sopar o dinar de Nadal, hi va molt bé es torró d'ametlla mallorquina, però m'atrevesc a suggerir-vos un postre senzill, però que duu temps per elaborarlo:

CREMA PASTISSERA

- 200 gr. de sucre
- cinc vermells d'ou
- vainilla o canyella
- maicena
- taronja
- nata, gelatina i un poc de granadina.

Es mescla el sucre, vermells d'ou, vainilla o canyella, fent-ho lligar amb maicena.

Es pela la taronja, sense xapar-la i es desfan els grillons.

Es fa gelatina, amb un poc de suc "benedictine". Allà, ben secs, s'hi mullen els grillons.

Es posa dins copes la crema que s'ha fet, els grillons mullats serveixen per ornar la copa pel costat de la crema. Després, amb una mànega s'hi escampa la nata i damunt ella s'hi posa un poc de granadina per fer contrast amb la nata.

Bon profit.

Arnau Mir Sampil "Regidor".

Imatges d'ahir

CARNAVAL ILLEGAL. (Anys 40)

La premsa palmesana del dia 31 de gener de 1945 recordava, mitjançant una nota oficial del Governador Civil i Jefe Provincial del Movimiento Camarada Manuel Veglison, que continuava vigent la suspensió de les festes de Carnaval decretada per ordre del 3 de febrer de 1937, i per tant *"continua aquella suspensió sin concreción de plazo, esto es, por tiempo indefinido, no pudiendo en su consecuencia celebrarse en adelante fiesta alguna que exteriorice en cualquier forma aquel carácter, desde el domingo de Sexagésima hasta el primero de Cuaresma...sin autorizarse durante estos quince días el uso de dominós, caretas o disfraces en las calles y lugares públicos, ni en los cafés, casinos y círculos de toda clase, los bailes de carnaval que periódicamente acostumbraban a organizar..."* Pel que es veu a la fotografia que reproduïm, datada en la dècada dels quaranta, aquests mancorins no es deixaven impressionar pels anatemes de la primera autoritat provincial i celebraven els Darrers Dies en la millor i més divertida forma que podien. Aquest burletes de les disposicions oficials són, a darrera i d'esquerra a dreta: Josep Mora "Valencià", Biel Martorell "Taparé", un missatge no identificat de Son Lluç, Toni Darder de Son Lluç i Joan Martorell "Taparé". A davant hi ha Nofre Martorell "Conet" i Sebastià Amer "Ullot".